

Turvassa EU:ssa - kaukana kavala maailma

EVAn Suomi, EU ja maailma -asennetutkimus 2004

Kai Torvi

www.eva.fi

EVAn kotisivuilla raportteja, puheita ja
artikkeleita suomeksi ja englanniksi

Kustantaja: Taloustieto Oy

Kansi: Antti Eklund

Painopaikka: Yliopistopaino 2004

ISBN 951-628-404-3

ESIPUHE

Euroopan unioni on alkuvuodesta 2004 mielenkiintoisessa kehitysvaiheessa. Toukokuun alusta toteutuu EU:n historian suurin laajentuminen, kun se saa kymmenen uutta jäsenmaata. Samanaikaisesti on käynnissä neuvotteluprosessi, jonka tavoitteena on unionin perussopimusten uudistaminen. Kesäkuussa käydään seuraavat europarlamentin vaalit.

Monista muistakin kansainvälisistä kysymyksistä käydään vilkasta keskustelua niin meillä kuin muuallakin. NATO-jäsenyys askarruttaa suomalaisia, Yhdysvaltojen ulkopoliittikka on ollut rankan kritiikin kohteena, globalistuminen, ja erityisesti siihen liittyvä ns. Kiina-ilmiö, on monelle huolen aihe ja ympäristöasiat ovat yhä enemmän siirtyneet kansainvälisellä tasolla käsiteltäviksi.

EVAn toiminnan keskeisiä alueita on jo noin kahden vuosikymmenen ajan ollut kansallisen mielipideilmaston kartoittaminen. EU-jäsenyyden tullessa todelliseksi vaihtoehdoksi 1990-luvun alkupuolella ryhdyttiin suomalaisten integraatioasenteita selvittämään omalla tutkimussarjallaan. Tätä tutkimussarjaa on nyt aihepiiriltään laajennettu niin, että se koskettaa kansalaisten näkemyksiä kansainvälisistä kysymyksistä yleensä, ei vain Euroopan unioniin liittyviä.

Tutkimuksen kenttätöön, aineiston tilastollisen analyysin sekä tulosten graafisen esityksen on sarjan aikaisempien osien tapaan suorittanut YTM Pentti Kiljunen, Yhdyskuntatutkimus Oy. Hänen panoksensa tutkimuslomakkeen suunnittelussa sekä tulosten analysoinnissa ja niiden implikaatioiden pohdinnassa on myös ollut mittava, minkä lisäksi hän on kommentoinut raportin eri luonnosversioita. Haluan kiittää häntä jälleen kerran hyvin tehdystä työstä. EVAn toimistossa projektista on vastannut asiamies Kai Torvi, joka on myös kirjoittanut raportin.

EVAssa, helmikuussa 2004

Pentti Vartia

SISÄLLYS

ESIPUHE		
1	JOHDANTO	7
1.1	Tutkimuksen keskeiset tulokset	7
1.2	Tutkimuksen tausta ja toteuttaminen	8
2	EU-ASENTEET YLEISESTI MYÖNTEISIÄ	10
2.1	Kiinnostus ja tietämys edelleen vähäistä	10
2.2	Yleinen suhtautuminen myönteistynyt...	14
2.3	...mutta yksityiskohdissa EU saa huutia	21
3	EUROPARLAMENTTI JA SEN VAALIT	29
3.1	Europarlamentti vieras ja nykyisellään turha, mutta sitä pitäisi kehittää	29
3.2	Äänestysaiheet eivät kovin korkeat	31
4	NATO, EU:N PUOLUSTUS JA SOTILAALLINEN LIITTOUTUMINEN	35
4.1	Sotilaallinen liittoutumattomuus suosiossa	35
4.2	Miksi ei NATOon?	41
5	TULEVAISUUTTA KOSKEVAT ODOTUKSET JA TOIVEET	44
5.1	Kansainvälisyyden etenemistä pidetään todennäköisenä	44
5.2	Suuret muutokset kansainvälisessä järjestelmässä epätodennäköisiä	45
5.3	Toiveet suurelta osin konservatiivisia	47
5.4	Kansainvälisyyteen ja globaalistumiseen suhtaudutaan varauksellisesti	51
5.5	Ei leimallista optimismia tai pessimismia	56

6	EU:N PERUSSOPIMUKSIIN EI RADIKAALEJA MUUTOKSIA	58
6.1	Avoimuus ja selkeys toivelistan kärjessä	58
6.2	Ei liittovaltiolle, kyllä joillekin sen elementeille	59
6.3	Suuria muutoksia ei toivelistalla	62
6.4	Perusasenne EU:a kohtaan jakaa mielipiteet perustuslaista vain osittain	62
7	YHDYSVALLAT SUOMALAISTEN EPÄSUOSIOSSA	65
	LIITE: KYSELYLOMAKE VASTAUSJAKAUMINEEN	70

1 JOHDANTO

1.1 TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET

Suomen EU-jäsenyys on nyt kestänyt lähes kymmenen vuotta. Näin pitkän ajan kuluessa voidaan jo odottaa kansalaisyhteiskunnan muokkautuneen jäsenyydestä saatujen kokemusten pohjalta. Yksi tutkimuksen keskeinen sanoma onkin, että suomalaiset ovat vähitellen kotoutumassa Euroopan unioniin.

Kansalaiset huomaavat nyt EU-jäsenyyden vaikutukset arjessa paljon helpommin kuin joitakin vuosia sitten. Tämä on helppo selittää mm. käteiseuron käyttöönotolla. Vaikutukset koetaan ilmeisesti voittopuolisesti positiivisiksi, sillä asenteet niin EU-jäsenyyttä, talous- ja rahaliitto EMUa kuin EU:n laajentumistakin kohtaan ovat myönteisempiä kuin vielä äskettäin. Peruutusvaihdetta ei monikaan halua ottaa käyttöön EMUn purkamisen saati Suomen EU:sta eroamisen muodossa.

Myönteinen yleissuhtautuminen ei kuitenkaan tarkoita, etteikö unionia kritisoitaisi silloin kun siihen nähdään aihetta. EU:n byrokratia, salailevuus, epädemokraattisuus ja kansallisia kulttuureja liiaksi yhtenäistävä luonne saavat kuulla kansalaisilta kunniansa. Tällainen kriittisyys voi itse asiassa olla osoitus jäsenyyden periaatteellisesta hyväksynnästä: jäsenyys on niin itsestään selvä asia, ettei kannattajien tarvitse sitä korostaa kehumalla kaikkia EU:n aikaansaannoksia. Esimerkiksi EU:n byrokraattisuutta ja sen tehotonta johtamista kritisoivat jäsenyydelle myönteiset lähes yhtä yleisesti kuin kielteisetkin.

Euroopan unioni nähdään nyt myös aiempaa enemmän kotipesänä siinä mielessä, että sen ulkopuoliseen maailmaan suhtaudutaan varauksellisesti, jopa torjuvasti. Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa kritisoidaan voimakkaasti, Kiinan nousu kohti maan koon edellyttämää asemaa kansainvälisen politiikan ja talouden näyttämöllä askarruttaa ja globalistuminen yleensä herättää enemmän kielteisiä kuin myönteisiä ajatuksia. EU:n laajentuminenkin pitäisi pysäyttää jo päätetyn, vappuna 2004 toteutuvan vaiheen jälkeen. YK:n toiminta ja kansainväliset ympäristösopimukset ovat kuitenkin sellaisia maailmanlaajuisen yhteistyön muotoja, joita suomalaiset hyvin laajasti kannattavat.

Unionin odotetaan antavan turvaa pahaan maailmaan vastaan, Suomen kansainvälistä liikkumatilaa sen jo arvioidaan lisänneen. EU:n tulisi toimia Euroopan maailmanlaajuisen kilpailukyvyn puolesta, antaa turvaa Venäjän mahdollisen uhkan varalta ja ylipäättään ohjata Euroopan kehitystä. Sotilaallisessa mielessä turvallisuus saavutetaan parhaiten pysyttelemällä omissa oloissa – liittoutuminen kun toisi enemmän uusia uhkia kuin turvaa. Jos kuitenkin on aivan pakko liittoutua, niin mieluummin EU:n puitteissa kuin NATO:n jäsenenä.

Suomalaisten asenteita leimaa myös konservatismi. Juuri mihinkään asiaan ei haluta suuria muutoksia, vaan nykytila koetaan enimmäkseen hyvänä, tai ainakin parempana ja turvallisempana kuin muutos. Tämä voikin selittää EU-myönteisyyden kasvua: jäsenyys, EMU ym. seikat ovat nyt osa tuota nykytilaa, johon mahdollisesti tulevat muutokset kuten kehitys kohti liittovaltiota, mutta myös paluu kansallisiin valuuttoihin tai Suomen ero EU:sta, muodostavat aina tietyn riskin. Muuttumattomuuden toive pätee sekä EU:n rakenteeseen ja toimintaan että kansainväliseen järjestelmään yleensä.

1.2 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TOTEUTTAMINEN

EVA on selvittänyt suomalaisten integraatiopoliittisia asenteita jo kuu-dentoista vuoden ajan. Ensitutkimus kansalaisajatteluun otettiin vuonna 1988, paljon ennen EU-jäsenyysskeskustelun käynnistymistä. Keväällä 1992 aihealueen seuranta laajennettiin yksittäisistä, muihin aineistoihin sisällytetyistä kysymyksistä teemallisesti kohdennetuiksi erillistutkimuksiksi. Käsillä oleva raportti on tutkimussarjan kolmastoista.

Tämänkertaiset tutkimustulokset perustuvat 1310 henkilön antamiin vastauksiin. Aineisto kerättiin kirjallisena kyselynä postitse 26.11.2003 -16.01.2004 välisenä aikana. Kyselyn alkuperäisenä kohdejoukkona oli 3000 koko maan (pl. Ahvenanmaa) 18-70 -vuotiaasta väestöstä satunnaisesti poimittua henkilöä.

Tutkimus toteutettiin kaksikielisenä, ts. vastaajat saivat oman äidinkielen mukaisesti joko suomen- tai ruotsinkielisen lomakkeen. Näyte kattaa 43,7 prosenttia brutto-otoksesta. Tulos on tyydyttävä, kun ote-

taan huomioon otannan luonne sekä kyselyn aihepiiri ja laajuus. Aineisto on sisäiseltä rakenteeltaan korrekti ja edustava. Sen analyysissä ei ole käytetty painokertoimia.

Tulosten luottamusväli eli ns. virhemarginaali on koko aineiston tasolla jakauman muodosta (saadun prosenttiluvun suuruudesta) riippuen 1-3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Osaryhmittäisissä tuloksissa marginaali on suurempi, ryhmäkoosta riippuen. Tutkimuksen kyselylomake suorine vastausjakaumineen esitetään raportin liitteenä.

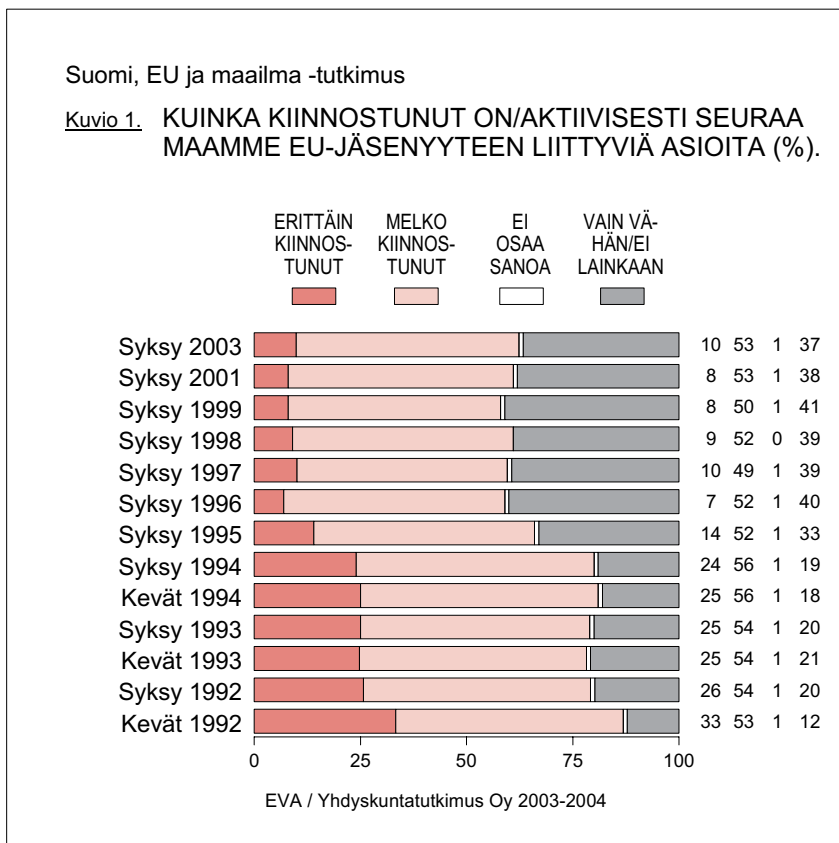
Raportin joissakin aikasarjatarkasteluissa vertailutietoina käytetään EVAn kansallisen asennetutkimuksen tuloksia. Nämä ovat tutkimus-teknisesti vertailukelpoisia, sillä kaikki mittaukset perustuvat samaan kysymyksenasetteluun, samaan tiedonkeruumenetelmään ja yhdenmukaisiin otannan poimintakriteereihin. Kysymyskontekstin osittaisen erilaisuuden ohella erottavana tekijänä on ainoastaan EU-aineistojen pienempi vastaajamäärä (runsas tuhat, kun kansallisessa asennetutkimuksessa vastaajia on yli 2000).

Tutkimuksen käytännön toteutuksen on hoitanut aiempaan tapaan Yhdyskuntatutkimus Oy. Muiden EVA-aineistojen tavoin nyt kerätty aineisto luovutetaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon (FSD, Tampereen yliopiston yksikkö). Tietoaarkisto luovuttaa aineistoja edelleen tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. FSD:n käyttötilastojen perusteella EVAn aineistot ovat olleet arkiston kysytyimpiä aineistoja. Niitä on hyödynnetty lukuisissa akateemisissa tutkimushankkeissa eri korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa Suomessa ja ulkomailla.

2 EU-ASENTEET YLEISESTI MYÖNTEISIÄ

2.1 KIINNOSTUS JA TIETÄMYS EDELLEEN VÄHÄISTÄ

Koko EVAn EU-asennetutkimussarjan ajan, kevästä 1992 lähtien, on mitattu kansalaisten kiinnostusta EU-jäsenyyteen liittyviin asioihin. Kiinnostus oli suurimmillaan ensimmäisessä mittauksessa, heti jäsenyyshakemuksen jättämisen jälkeen, ja on siitä lähtien pääsääntöisesti alentunut. Merkittävä pudotus kiinnostuksen asteessa havaittiin jo vuo-

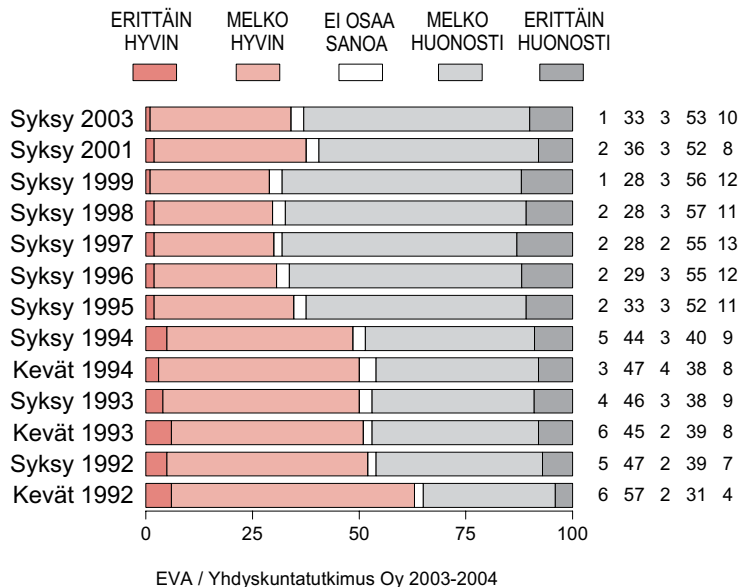
den 1992 aikana uutuudenviehätyksen kadottua ja toinen vielä suurempi heti jäsenyyden toteuduttua vuonna 1995.

Viime vuosina kiinnostuksen lasku näyttää kuitenkin pysähtyneen, ja onpa havaittavissa sen marginaalisesti lisääntyneen. Syynä tähän voi olla, että monet ajankohtaiset EU-asiat kuten EMU ja käteiseuro, laajentuminen, perustuslakiprosessi ja maatalouspolitiikka ovat olleet näkyvästi julkisuudessa, ja niiden on nähty myös vaikuttavan tavallisen kansalaisen arkeen. (Kuvio 1.)

Kansalaisten käsitys omasta EU-tietämyksestään on kehittynyt samaan tapaan kuin kiinnostus. Keväällä 1992 lähes kaksi kolmannesta arvioi olevansa EU-asioista perillä vähintäänkin melko hyvin, kun nyt vastaava osuus on vain noin kolmannes. Kyseessä lienee jonkinlainen realismi: kun EU-asiat ovat olleet paljon julkisuudessa, niiden monitahoisuus ja usein vaikeaselkoisuus ovat paljastuneet, ja tiedon tason lisääntyminen

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

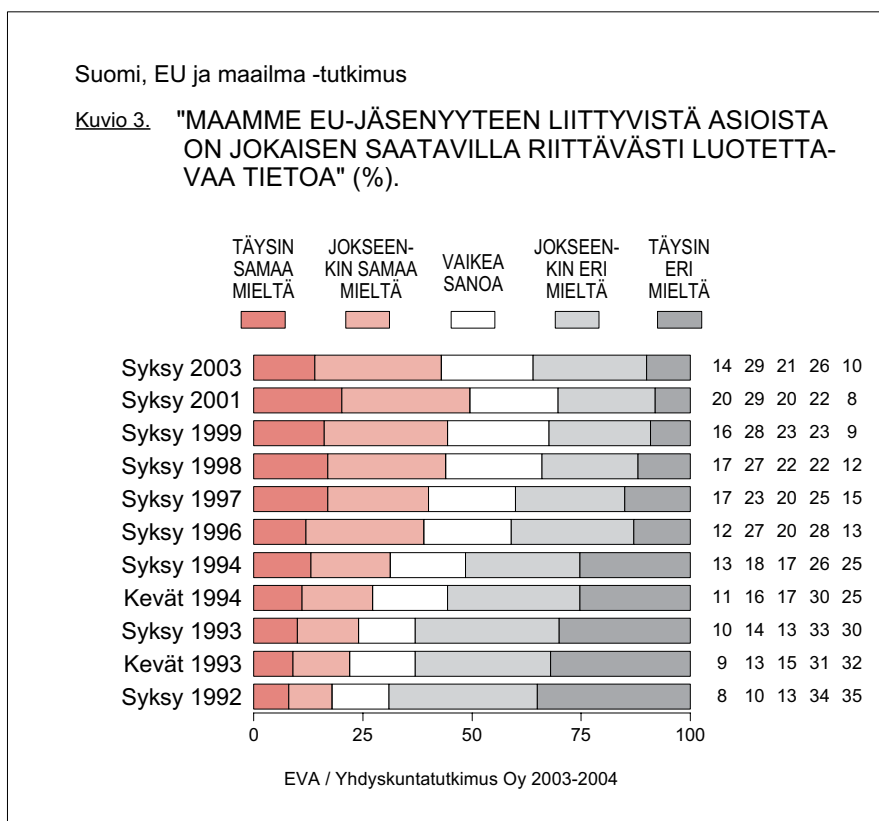
Kuvio 2. KUINKA HYVIN KATSOO TUNTEVANSA EU-JÄSENYTYEN LIITTYVIÄ ASIOITA (%).

on vain johtanut tunteeseen, ettei sittenkään hallitse asioita kovin hyvin. (Kuvio 2.)

Syksyn 2001 tutkimuksessa arviot oman tietämyksen tasosta näyttivät kääntyneen nousuun, mutta tällä kerralla on jälleen palattu 'normaaliin'. Tämä voi selittyä sillä, että ko. ajankohtana runsaat kaksi vuotta sitten oli käynnissä laaja käteiseurouksen tulon ennakoiva julkisuuskampanja, ja monet arvioivat hallitsevansa ainakin tähän liittyvät asiat verrattain hyvin. Viime aikoina unioniin liittyvää julkisuutta ovat hallinneet mm. laajentuminen, perustuslakiprosessi ja maatalouspolitiikka, joiden monimutkaisuus tekee asioiden aktiivisen seuraajankin helposti nöyräksi.

Suomalaisten käsitys luotettavan EU-tiedon saatavuudesta onkin heikentynyt kahden vuoden takaisesta. (Kuvio 3.) Nähtäväksi jää, onko kyseessä trendin pysyväisluonteisempi kääntyminen vai lyhyen aikavälin heilahdus. Edelliseen mittaukseen astihan arviot luotettavan tie-

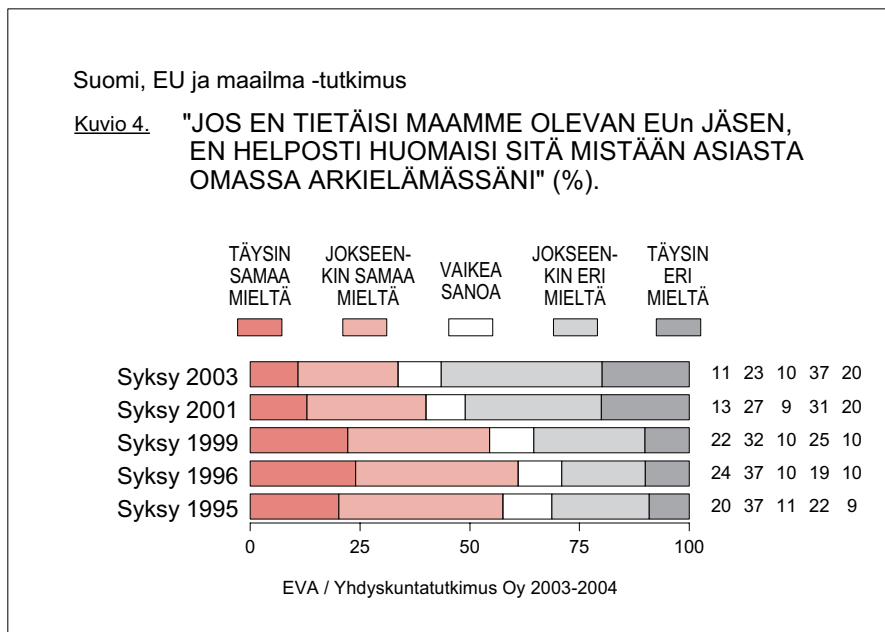

don saatavuudesta kasvoivat jopa hämmästyttävän suoraviivaisesti tutkimuksesta toiseen.

Yksi asia, josta yleisesti kaivattaisiin enemmän tietoa, on juuri hanke EU:n perussopimusten uusimiseksi. Vain vajaa kolmannes vastaajista arvioi, että siitä on saatavilla riittävästi tietoa, kun vastaava osuus EU-tiedon osalta yleensä on 44 prosenttia. (Ks. kuvio 40 s. 59.) Selvää tietysti on, ettei perustuslakiprosessi olekaan kaikkein helpoimmin omaksuttavaa EU-asiaa.

Suomen EU-jäsenyydestä on selvästi tullut osa kansalaisten arkea. Selvä enemmistö arvioi nyt huomaavansa jäsenyyden vaikutukset omassa arjessaan myös käytännössä, ei vain sen perusteella että tietää asian (kuvio 4). Synnä on varmaankin jo edellä mainittujen käteiseuron, laajentumis-, perustuslaki- ja maatalouskeskustelun ohella Schengen-sopimus, joka on helpottanut matkustamista poistamalla passintarkastukset useimpien EU-maiden välisestä liikenteestä.

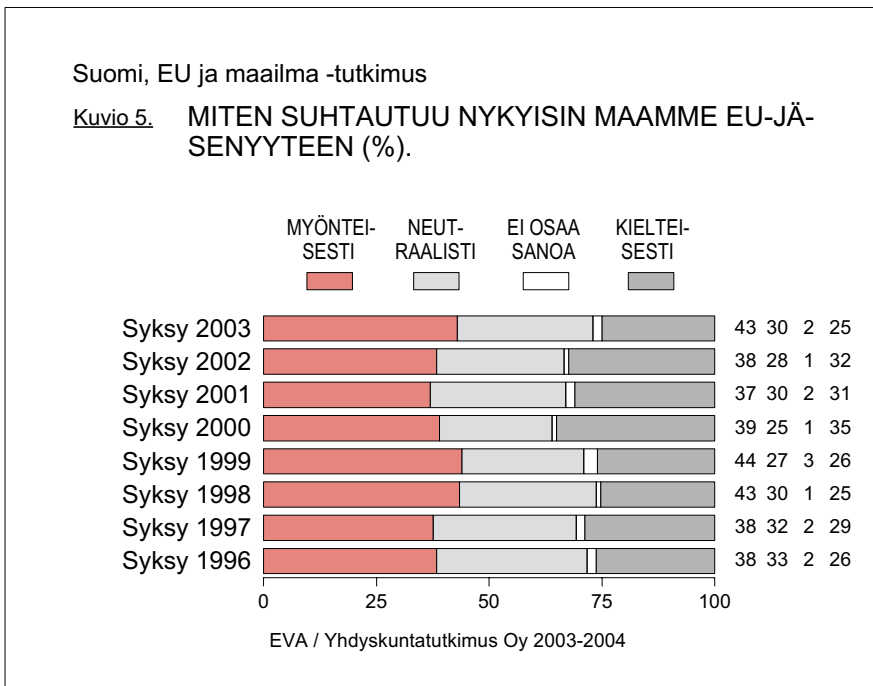
EU-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvat huomaavat jäsenyyden vaikutukset täsmälleen yhtä yleisesti kuin kielteiset, kun taas neutraalin asenteen omaavat poikkeavat molemmista näistä ryhmistä. Onko niin,

että myönteisesti suhtautuvat ovat huomanneet lähinnä positiivisia asioita ja kielteiset negatiivisia, ja tämä on sanellut yleiskannat? Toinen mahdollinen tulkinta on, että yleissuhtautuminen määrääkin mielipiteet yksittäisten asioiden myönteisiksi tai kielteisiksi kokemisesta.

2.2 YLEINEN SUHTAUTUMINEN MYÖNTEISTYNYT...

Suomalaisten suhtautuminen maamme EU-jäsenyyteen on ollut verrattain positiivinen koko jäsenyyskauden ajan, erityisesti jos sitä vertaa samaan aikaan unioniin liittyneiden Ruotsin ja Itävallan kansalaisten mielipiteisiin. Jäsenyyteen avoimen myönteisesti suhtautuvia on jatkuvasti ollut selvästi yli kolmannes väestöstä, ja neutraaliksi asenteensa katsovienkin osuus on usein ylittänyt kielteisten määrän. (Kuvio 5.)

* Vuosien 2000 ja 2002 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Tämänkertaisissa tuloksissa havaitaan asenteiden jonkinasteista myönteistymistä, 43 prosenttia lukeutuu myönteisesti suhtautuviin ja vain neljännes kielteisiin. Erityisesti kielteisesti suhtautuvien osuus on laskenut muutaman vuoden takaisesta. Tulokset ovat lähes täsmälleen samat kuin syksyllä 1999, jolloin Suomen puheenjohtajuudella oli aivan ilmeinen vaikutus kansalaisten käsityksiin.

Eri väestöryhmien suhtautumisessa on selviä, jo aikaisemmilta tutkimuskerroilta tuttuja eroja. Koulutustaso erottelee vastaajat selvästi, samoin siihen kytköksissä oleva ammattiasema ja ammatillisen keskusjärjestön jäsenyys. Poliittisten puolueiden kannattajakuntien välillä on huomattavia eroja, totunnaiseen tapaan kokoomuksen ja SDP:n kannattajat ovat myönteisimpiä, vasemmistoliiton ja keskustan tukijat kriittisimpiä. Eteläsuomalaiset ja suurissa kaupungeissa asuvat ovat edelleen myönteisimpiä. Vastaajan ikä ei kovin vahvasti erottele kantoja, mutta aktiivisimmassa työiässä olevien voidaan havaita olevan kriittisimpiä. (Kuvio 6.)

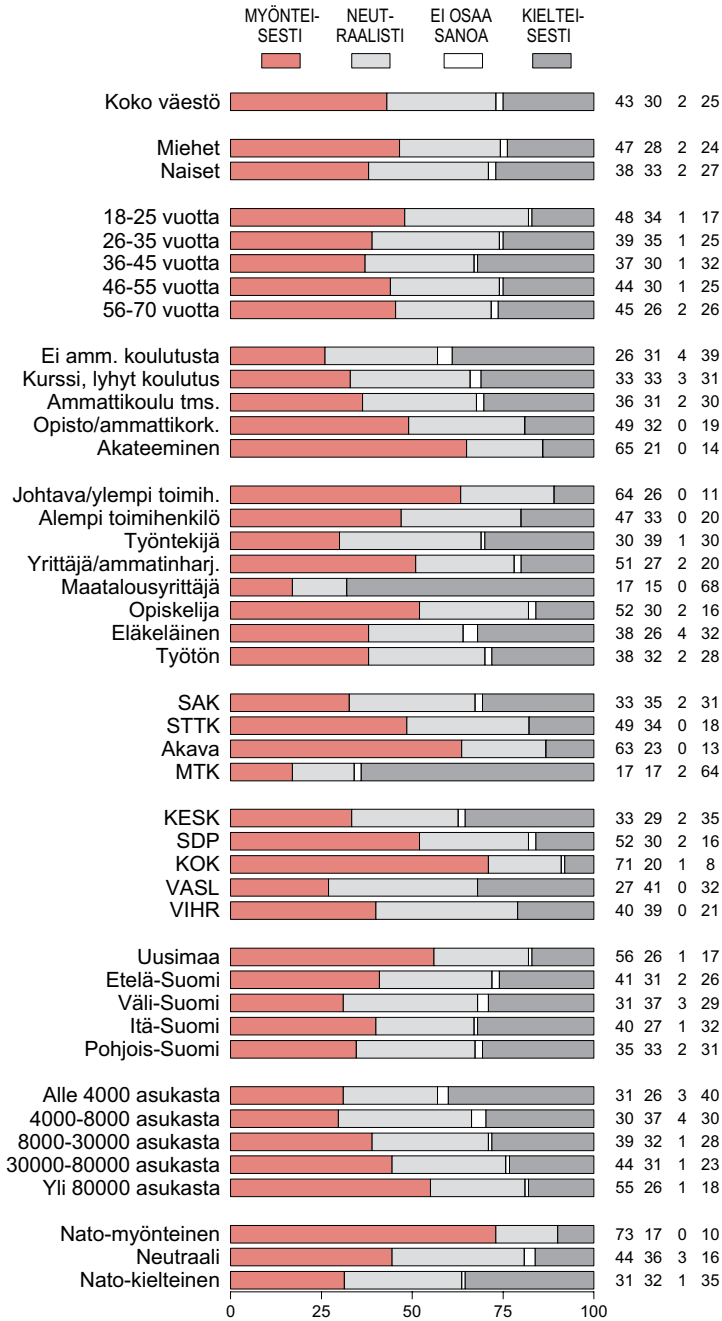
Asennoituminen EU-jäsenyyteen heijastelee myös yleisempää suhtautumista maamme sitoutumiseen kansainvälisiin järjestöihin: maamme NATO-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvien valtaosa on myös EU-myönteisiä, kun taas NATO-jäsenyyden vastustajista useampi on EU-kriittinen kuin myönteinen.

Aikaisempia vuosia positiivisempi asenne maamme EU-jäsenyyteen näkyy siitäkkin, että unionista irti haluavia on aiempaa vähemmän, vain 19 prosenttia. Lukema on alhaisin jäsenyyden aikana mitattu, ja vastavasti eroamisvaateen torjuvien osuus, lähes kuusi kymmenestä, on mitaussarjan korkein. Erityisesti verrattuna kolmen vuoden takaiseen tilanteeseen muutos on huomattava. (Kuvio 7.)

EU:ta pidetään yleisesti myös tarpeellisena Euroopan kehityksen hallinnan kannalta. Väittäjä 'Vaikka EU:lla onkin omat pulmansa, se on joka tapauksessa ainoa voima, joka voi ohjata ja hallita Euroopan kehitystä' saa tukea useammalta kuin neljältä kymmenestä. Väitteeseen yhtyvien osuus on kasvanut kahden vuoden takaisesta samalla kun erimielisten osuus on laskenut ollen kuitenkin lähellä viimeisimpien mitausten keskimääräisiä lukuja. (Kuvio 8.) Todettakoon, että Eurooppa-neuvoston epäonnistuminen perustuslaillista sopimusta koskeneissa neuvotteluissa joulukuussa 2003 tapahtui tutkimuksen ollessa kentällä.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

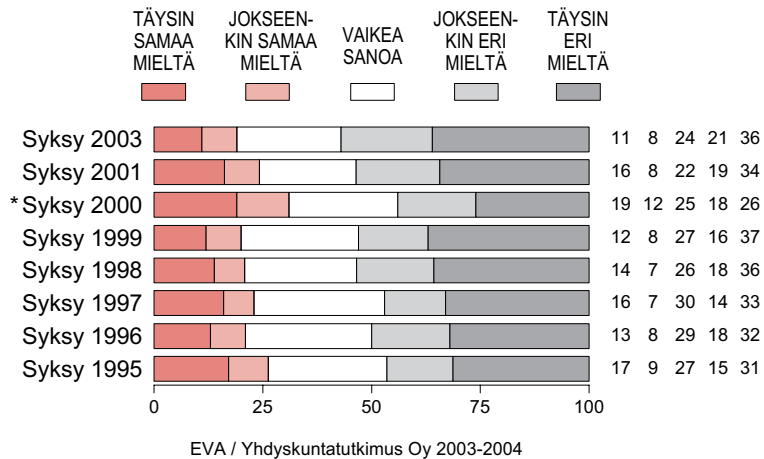
Kuvio 6. MITEN SUHTAUTUU NYKYISIN MAAMME EU-JÄSENYYTTEEN (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 7. "SUOMEN PITÄISI EROTA EUsta" (%).

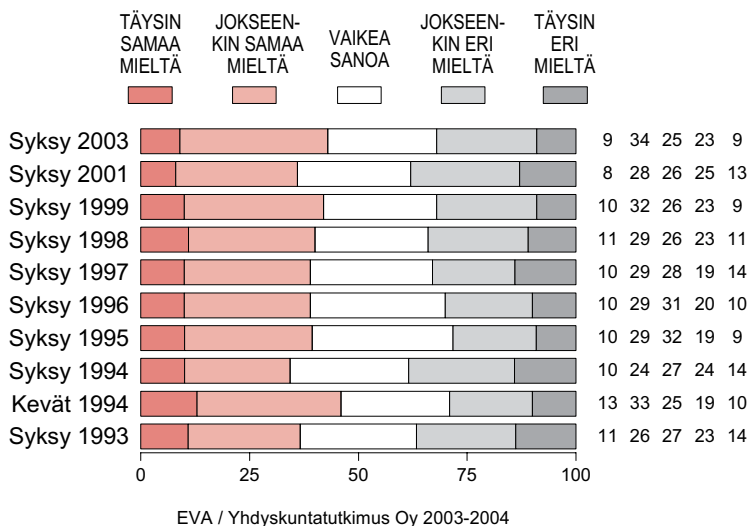
* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Tällä ei kuitenkaan näytä olleen vaikutusta kansalaismielipiteeseen, sillä vastausjakauma ennen huippukokousta annetuissa vastauksissa oli käytännössä sama kuin sen jälkeisissä.

Talous- ja rahaliitto EMUn kolmanteen vaiheeseen siirtyminen vuoden 1999 alusta ja yhteisen valuutan, euron, tulo käyttöön myös käteisrahana vuoden 2002 alusta ovat olleet ehkä eniten tavallisen kansalaisen arkeen vaikuttaneita EU:n tuomia muutoksia. Suomen mukaanmenoa EMUun piti vuosina 1998-2001 oikeana ratkaisuna suurin piirtein yhtä suuri joukko kuin suhtautui EU-jäsenyyteen yleensä myönteisesti. Nyt kun yhteisestä valuutasta on jo jonkin verran kokemusta, suhtautuminen on muuttunut selvästi myönteisemmäksi: yli puolet vastajista arvioi tässä mittauksessa ratkaisun oikeaksi. Myönteisyyttä siivittää osaltaan se, että korkotaso on koko yhteisvaluutan ajan pysytellyt alhaisena ja vakaana. (Kuvio 9.)

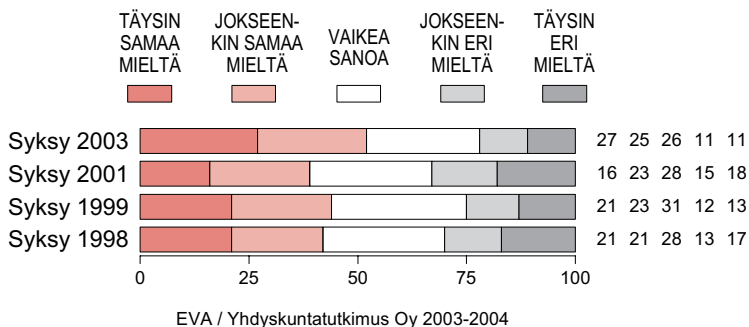
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 8. "VAIKKA EUlla ONKIN OMAT PULMANSA, SE ON JOKA TAPAUKSESSA AINOA VOIMA JOKA VOI OHJATA JA HALLITA EUROOPAN KEHITYSTÄ" (%).

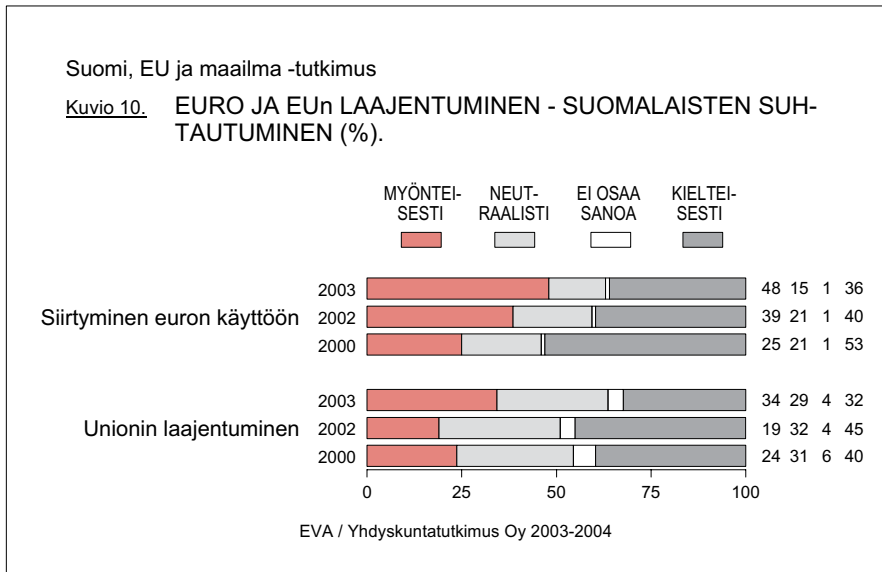

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 9. "SUOMEN MUKAANMENO EMUun OLI OIKEA RATKAISU" (%).

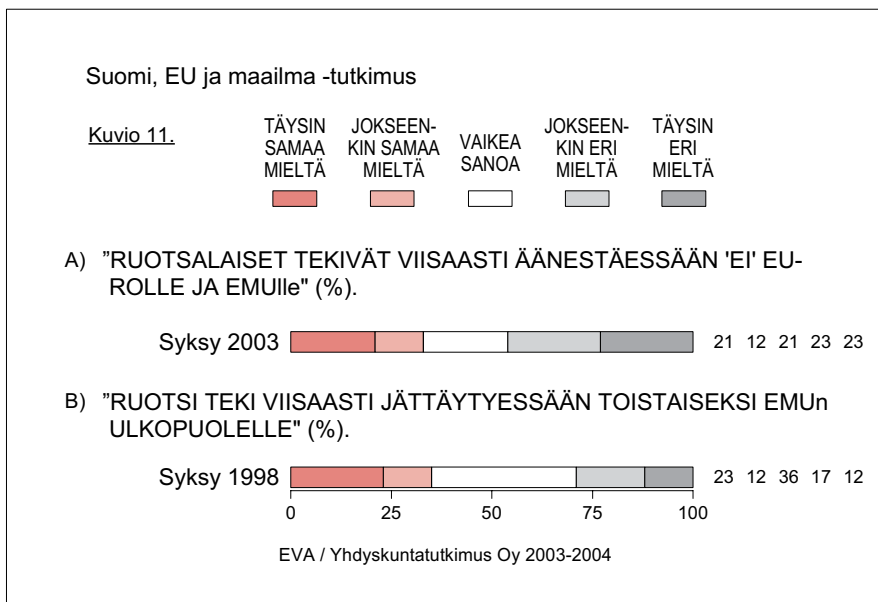

Käteiseuron hyväksyntä on muuttunut vielä dramaattisemmin kuin ehkä kaukaiseksi ja abstraktiksi koetun EMUn. Lähes puolet suhtautuu euroon siirtymiseen nyt myönteisesti. Osuus on liki kaksinkertaistunut kolmen vuoden takaisesta. Taustalla lienee siirtymävaiheen sujuminen odotettua helpommin, ja yhteisen käteisrahan edut on jo ehditty havaita käytännössä esimerkiksi ulkomaanmatkoilla. (Kuvio 10.)

* Vuosien 2000 ja 2002 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Myönteinen suhtautuminen yhteiseen valuuttaan näkyy siinäkin, että vain noin kolmannes pitää Ruotsin eurokansanäänestyksen tulosta järkevänä lähes joka toisen ollessa eri mieltä. Tulos on olennaisesti erilainen kuin syksyllä 1998 Ruotsin silloista kielteistä EMU-ratkaisua peilattaessa saatu. Huomionarvoisena voidaan pitää sitä, että 'vaikea sanoa'-vastauksia on nyt selvästi vähemmän. Kansalaiset katsovat siis nyt pystyvänsä arvioimaan EMU-päätösten järkevyyttä paremmin, kun asiasta on jo omakohtaista kokemusta. (Kuvio 11.) Runsas kaksi kolmannesta myös toivoo kaikkien EU-maiden siirtyvän euroon, ja vain runsas neljännes toivoo paluuta kansallisiin valuuttoihin (ks. kuvio 33 s. 49).

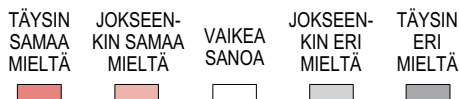

EU:n laajentuminen on ollut yksi integraatiota koskevan ajankohtaiskeskustelun hallitseva teema, ja unioni on ottamassa kymmenen uutta jäsentä keväällä 2004. Suomalaisten suhtautuminen laajentumiseen on ollut aikaisempina vuosina verraten nihkeää, mutta nyt tässä on tapahtunut selvä muutos (kuvio 10). Laajentumiseen myönteisesti suhtautuvia (34 %) on tosin edelleen vain niukasti enemmän kuin kielteisiä (32 %). Vastaava muutos näkyy vastauksissa myös silloin, kun esiin tuodaan yhtäältä laajentumisen kustannukset ja toisaalta asian poliittinen puoli (kuvio 12).

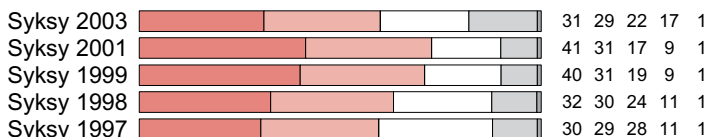
Laajentumisen aiempaa suurempi hyväksyntä johtuu ehkä siitä, että kyseessä on tapahtuneen tosiasian tunnustaminen: kun päätökset on tehty, ei niitä vastaan kannata enää pullikoida. Tätä tulkintaa tukee, että useampi kuin kuusi kymmenestä haluaisi pysäyttää unionin laajentumisen pitkäksi aikaa kevään 2004 jälkeen, ja vain runsas kymmenesosa haluaisi jatkaa valitulla tiellä (kuvio 12). Kaikkien vastaajien tiedossa ei ole varmaankaan ollut, että ainakin Bulgarian ja Romanian liittyminen v. 2007 on jo hyvin pitkälti päätetty asia.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

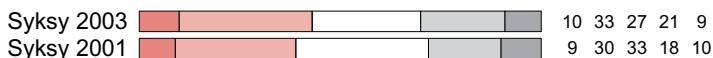
Kuvio 12.

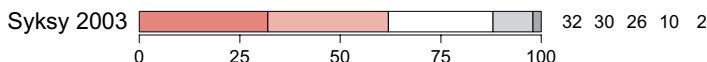
- A) "EUn RAHOJA OLISI KÄYTETTÄVÄ MIELUUMMIN SUOMEN SYRJÄ-
SEUTUJEN KUIN TULEVIEN JÄSENMAIDEN TUKEMISEEN" (%).

- B) "VAIKKA EUn ITÄLAAJENTUMISESTA AIHEUTUUKIN KUSTANNUK-
SIA, ON SEN TOTEUTTAMINEN POLIITTISESTI JA MORAALISES-
TI VÄLTÄMÄTÖNTÄ" (%).

- C) "EUn LAAJENTUMINEN TULEE KESKEYTTÄÄ PITKÄKSI AIKAA
SEN JÄLKEEN KUN JO HYVÄKSYTYT 10 UUTTA JÄSENMAATA
LIITTYVÄT UNIONIIN KEVÄÄLLÄ 2004" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

2.3 ...MUTTA YKSITYISKOHDISSA EU SAA HUUTIA

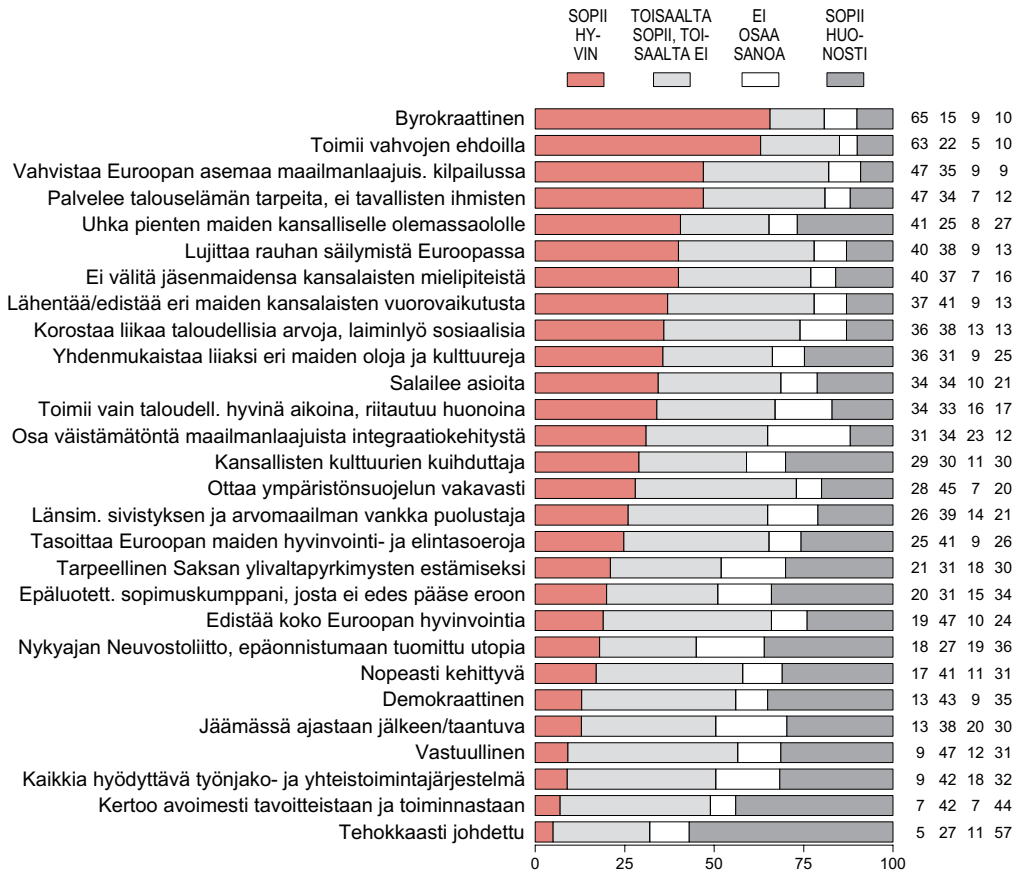
Euroopan unioni on monitahoinen yhteisö, jonka eri piirteistä kukin voi löytää sekä myönteisiä että kielteisiä puolia riippumatta omasta yleisasenteestaan. Tällaisten enemmän yksittäisiin kysymyksiin kohdistuvien mielipiteiden kartoittamiseksi tutkimukseen sisällytettiin laajans. attribuuttiteknikkaan perustuva kohdennettu kysymyspatteri, jolla luodattiin kansalaisten näkemyksiä EU:n luonteenpiirteistä. Täsmälleen sama patteri oli mukana tasan kymmenen vuotta aikaisemmin, syksyllä 1993 tehdystä tutkimuksesta. Näin voidaan arvioida, miten käsitykset EU:n luonteesta ovat muuttuneet jäsenyysneuvottelujen ajasta nyky-

päivään, jolloin jäsenyydestä on jo lähes vuosikymmenen mittainen kokemus.

Kansalaisten näkemys EU:n yksittäisistä piirteistä on valtaosin erittäin kriittinen. Lähes kaksi kolmannesta arvioi unionin olevan byrokraattinen ja toimivan vahvojen ehdoilla. Selvä enemmistö arvelee, ettei unionia johdeta tehokkaasti. Toimintaa ei myöskään pidetä läpinäkyvänä, vastuullisena eikä demokraattisena, eikä se palvele tavallisen ihmisen tarpeita mutta uhkaa pienten maiden kansallista olemassaoloa. (Kuvio 13.)

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 13. MITEN ERI LUONNEHDINNAT SOPIVAT KUVAAMAAN HENKILÖKOHTAISTA KÄSITYSTÄ EUsta (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

EU:sta löydetään toki myönteisiäkin asioita, mutta selvästi harvemmin kuin kielteisiä. Lähes puolet näkee EU:lla roolin Euroopan kilpailuseaman vahvistajana, ja neljä kymmenestä myös Euroopan rauhan lujittajana. Taantuvaksi sen mieltää vain runsas kymmenesosa kansalaisista, nopeasti kehittyväksi toisaalta vain hieman useampi. Tämä voidaan tulkita niinkin, että suomalaisten enemmistön arvion mukaan EU on jonkinlaisessa pysähtyneisyyden tilassa. (Kuvio 13.)

Verrattaessa nyt annettuja luonnehdintoja kymmenen vuoden takaiseen havaitaan yleiskuvan olevan hyvin samankaltainen. Kun eri ominaisuudet asetetaan järjestykseen esimerkiksi 'sopii hyvin' vastausten perusteella, järjestykseksi tulee likimain sama molemmilla kerroilla. Tällä tavoin arvioiden jäsenyyden aikaiset kokemukset eivät ole juuriakaan vaikuttaneet asenteisiin.

Kaksi muutosta on kuitenkin tapahtunut. Ensinnäkin 'ei osaa sanoa' -vastausten osuus on lähes kaikissa tapauksissa supistunut, joissakin tapauksissa merkittävästikin. Tämä on luonnollista kokemuseräisen tiedon lisääntymisen vuoksi. Toiseksi voidaan helposti havaita (kuvio 14), että suurimmat muutokset ovat tapahtuneet lisääntyvän kriittisyyden suuntaan. Niitä tiivistetyksi kuvaten voi todeta, että EU on kansalaisten mielessä entistä enemmän vahvojen ehdoilla toimiva, tehottomasti johdettu ja asioita salaileva byrokratia, joka ei välitä kansalaistensa mielipiteistä.

Myös muutamat tutkimuksen yksittäiset väittämät kertovat kansalaisten kriittisyyden eräitä EU:n piirteitä kohtaan lisääntyneen. Vain runsas viidennes arvioi Suomen sanan painavan EU:n päätöksenteossa, ja lähes puolet on toista mieltä. Usko Suomen vaikutusvaltaan on alempi kuin koskaan jäsenyyden aikana. (Kuvio 15.)

Yhtenä syynä Suomen painoarvon näkemiseen aiempaa heikommaksi voi olla perustuslaillinen konventti. Siitä käydyssä julkisessa keskustelussa arvioitiin yleisesti, etteivät Suomen näkökannat saaneet riittävästi painoarvoa jo sen takia, ettei yhtään suomalaista ollut sen paremmin konventin puheenjohtajistossa kuin sihteeristössäkään. Toinen tekijä lieenee käyty kiista EU:n elintarvikeviraston sijoituspaikasta, jonka Suomi lopulta hävisi huolimatta muiden jäsenmaiden lähes yksimielisestä tuesta.

EU:n luonnehdinta -patterista (kuvio 13) havaittiin, että useampi kuin neljä kymmenestä pitää EU:ta uhkana pienten maiden kansalliselle ole-

Kuvio 14. EUn LUONNEHDINNAT SYKSYLLÄ 1993 JA SYKSYLLÄ 2003 (muutosindeksiluvut*).

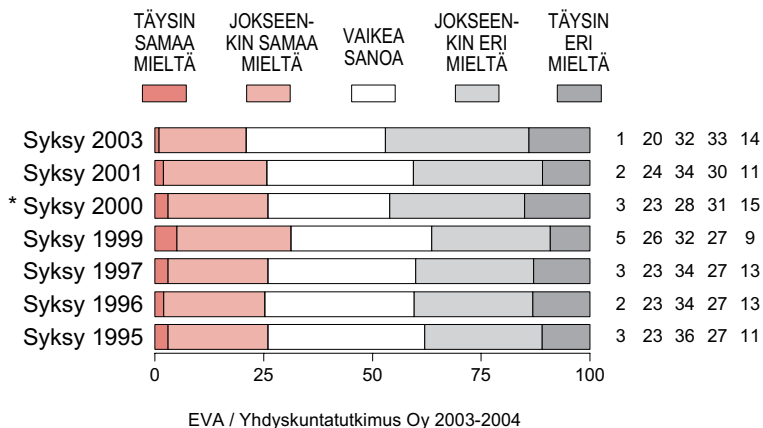

massalolle, ja tämä arvio on hieman yleistynyt kymmenen vuoden takaisesta. Kun kysymys täsmennetään koskemaan nimenomaan Suomea, saadaan tämän kanssa yhteensopiva tulos: enää alle puolet suomalaisista arvioi maamme säilyttäneen kansallisen omaleimaisuutensa (kuvio 16). Todettakoon, että vuosien 1993 ja 1994 tutkimuksissa, siis ennen jäsenyyttä, väittämä viittasi tulevaisuuteen.

Kansalaisten kestokritiikin kohteita ovat olleet EU:n jäsenmaksut ja niiden suhde jäsenyydestä saataviin etuihin. Jo ennen jäsenyyttä – siis

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

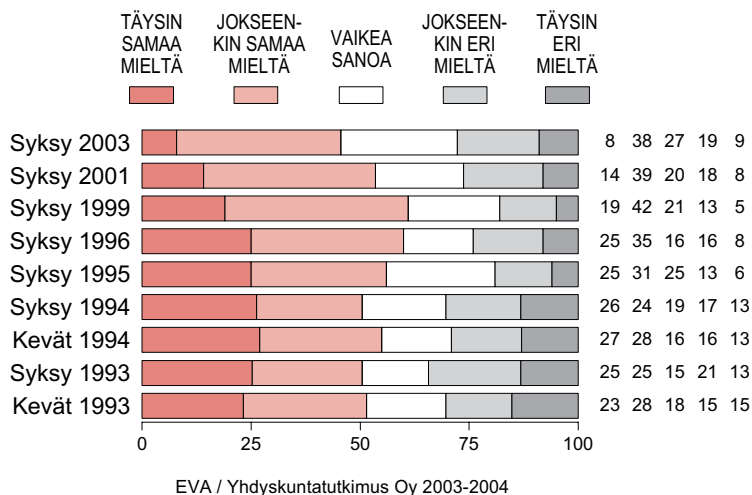
Kuvio 15. "SUOMI ON SAANUT HYVIN ÄÄNENSÄ KUULUVIIN EU:n PÄÄTÖKSENTEOSSA" (%).

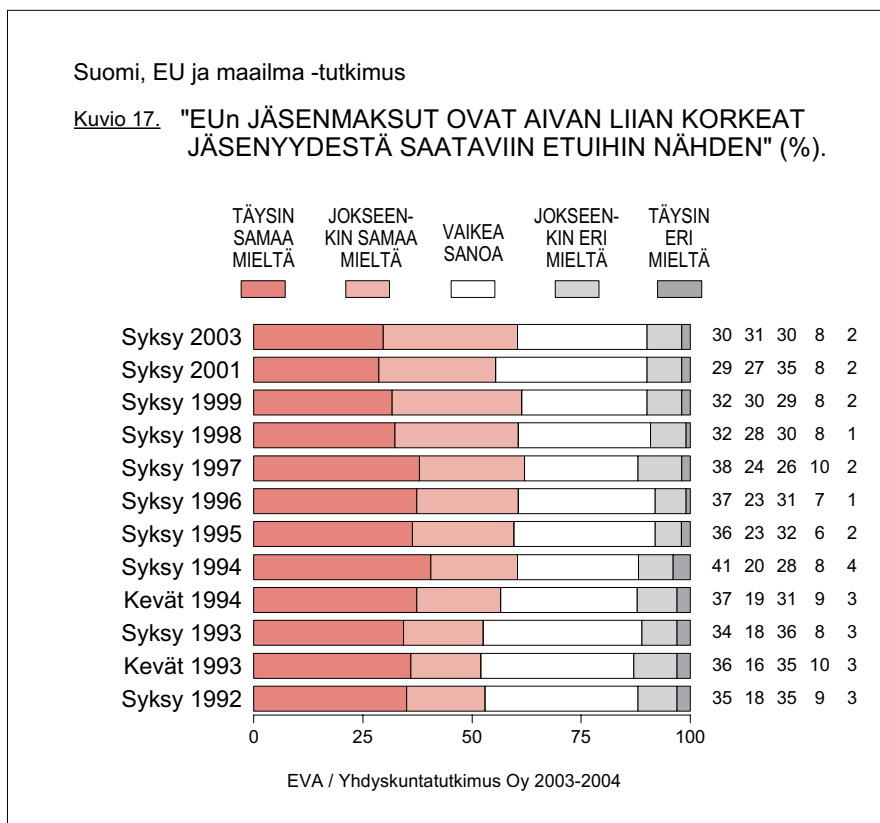
* Vuoden 2000 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 16. "SUOMI ON SÄILYTTÄNYT* HYVIN KANSALLISEN OMALEIMAISUUTENSA EU:n JÄSENEENÄ" (%).

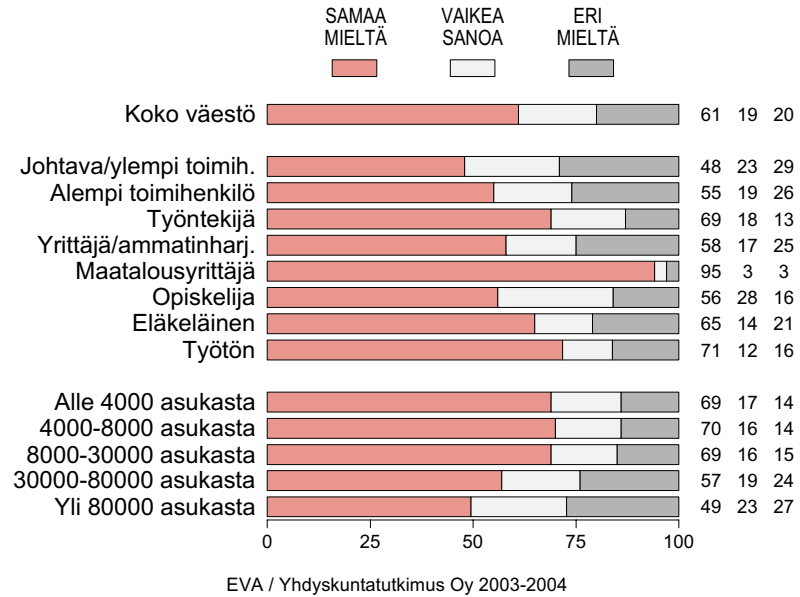
ennen kuin jäsenmaksujen suuruudesta jäsenyyden tuottamista hyödyistä puhumattakaan oli varmaa tietoa – enemmistö piti suhdetta epäedullisena, ja tämä käsitys on hiljalleen vahvistunut seurannan alusta. (Kuvio 17.)

Maatalouspolitiikka on yksi EU:n keskeisistä toimintaloikoista, ja Suomen maatalouden asema onkin ollut yksi merkittävimmistä keskusteluaiheista jäsenyyttä edeltäneeltä ajalta lähtien. Viimeksi on esillä ollut Suomen kansallinen maataloustuki ja sen jatkaminen. Selvä enemmistö suomalaisista arvioi, että maataloutemme on joutunut EU-jäsenyyden vuoksi liian suuriin vaikeuksiin (kuvio 18). Näkemys yhdistää kansalaisia, suurimpien kaupunkien asukkaistakin liki puolet yhtyy väittämään ja vain runsas neljännes on eri mieltä. Kaikissa sosioekonomisissa ryhmissäkin väittämään yhtyviä on selvästi enemmän kuin sen kiistäviä.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 18. "EU-JÄSENYYS ON AIHEUTTANUT KOHTUUTTOMIA VAIKEUKSIA SUOMEN MAATALOUELLE" (%).

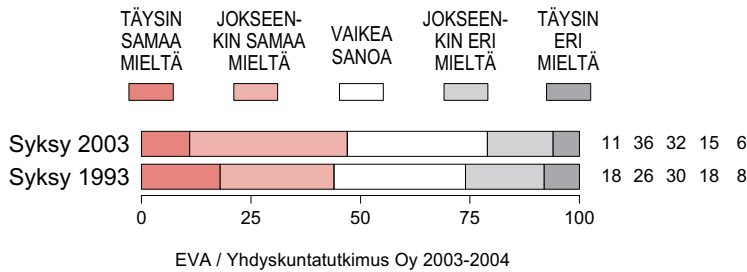

Suomen kansainvälisen aseman kannalta EU-jäsenyyden arvioidaan olleen eduksi. Lähes puolet arvioi Suomen kansainvälisen liikkumatilan lisääntyneen jäsenyyden ansiosta. Osuus on hieman suurempi kuin ennakoarvioissa vuonna 1993, kun väittämä esitettiin toisessa aikamuodossa. (Kuvio 19.)

Edellä kuvattu kriittisyyden kasvu voi tuntua yllättävältä sitä taustaa vasten, että yleinen suhtautuminen EU-jäsenyyteen, EMUun, käteiseuroon ja unionin laajentumiseen on muuttunut viime vuosina aikaisempaa myönteisemmäksi, joiltakin osin varsin huomattavastikin, kuten jaksossa 2.2 nähtiin. Kyseessä voi olla EU-jäsenyyden muuttuminen sillä tavoin arkipäiväiseksi asiaksi, että yleissuhtautumisen myönteisyydestä huolimatta kritiikkiä esitetään niissä kohdissa, joissa se nähdään tarpeelliseksi.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 19. "LIITTYMÄLLÄ EU:n JÄSENEKSI SUOMI ON LISÄNNYTTÄ (1993: 'LISÄÄ') TOIMINTAMAHDOLLISUUKSIAAN SEKÄ IDÄSSÄ ETTÄ LÄNNESSÄ" (%).

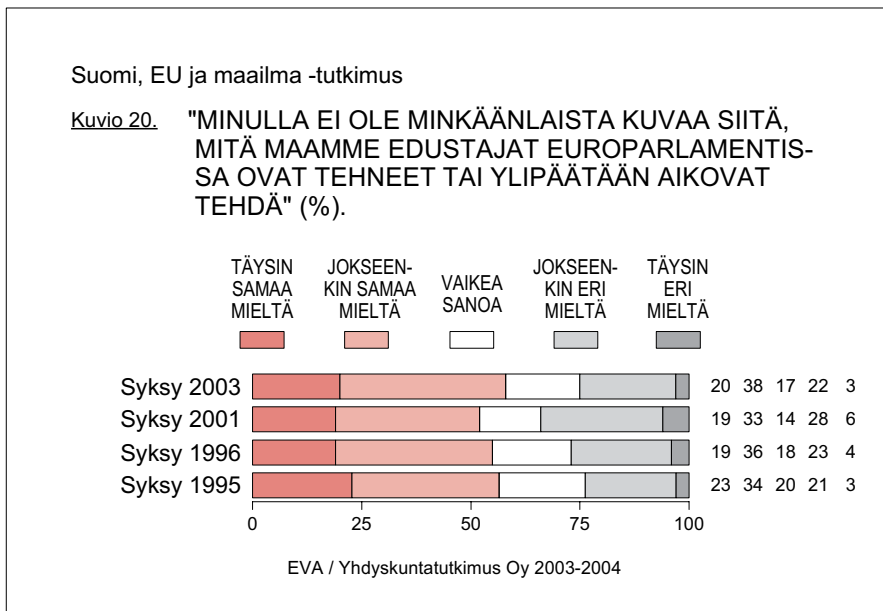
Tilannetta voi verrata kansalaisten näkemyksiin kotimaisesta politiikasta. EVAn viime vuonna julkistetussa kansallisessa arvo- ja asennetutkimuksessa 'Vaateias vaalikansa' oli laaja osio, jolla mitattiin näkemyksiä suomalaisesta politiikasta. Yleiskuva oli suorastaan tyrmäävä: politiikkaa kuvattiin pääasiassa kielteisillä määreillä. Samoin suomalaiset kritisoiivat hanakasti vaikkapa kotimaista byrokratiaa, verotusta, julkisia palveluita jne., mutta siitä huolimatta ko. tutkimuksessa lähes kolme neljästä allekirjoitti väitteen 'On onni ja etuoikeus saada olla suomalainen'. Nyt kun EU-jäsenyyteen on totuttu, vastaava ajattelu on ilmeisesti ulottumassa myös eurooppalaiselle tasolle. Unioni koetaan jo omaksi, ja ajattelu että EU on 'ne siellä Brysselissä' on väistymässä taka-alalle. Vaikka jäsenyyttä ei ehkä onnena ja etuoikeutena pidetäkään, niin se on pitkälti positiivinen elämisen kehikko.

3 EUOPARLAMENTTI JA SEN VAALIT

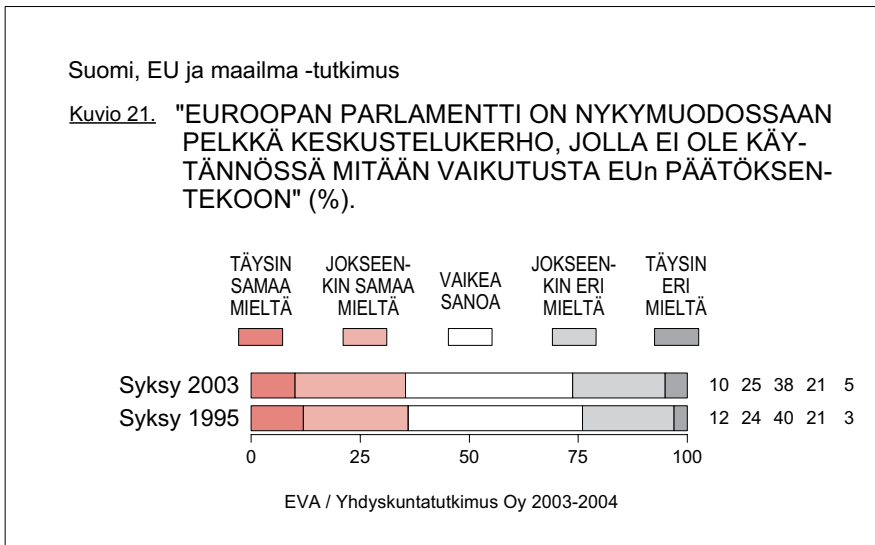
3.1 EUOPARLAMENTTI VIERAS JA NYKYISELLÄÄN TURHA, MUTTA SITÄ PITÄISI KEHITTÄÄ

Euroopan parlamentin kuva kansalaisten silmissä on epäselvä, kuten se on ollut koko Suomen jäsenyyden ajan, ja nyt kuvan terävyydessä on entistäkin enemmän toivomisen varaa. Lähes kuusi kymmenestä arvioi, ettei tunne lainkaan omien europarlamentaarikkojemme työtä (kuvio 20). Europarlamentaarikkojen kannalta myönteinen tulkinta tunte- muksen vähentymisestä on, että edustajien palkkiot, kulukorvaukset ym. sensaatioaineksia sisältäneet kysymykset eivät ole enää kiinnosta- neet julkista sanaa entisessä määrin.

Euroopan parlamentin valta-asemaa ei arvioida kovin vahvaksi, runsas kolmannes kansalaisista pitää sitä vain keskustelukerhona. Parlamentin

työn huono tuntemus heijastuu siinä, että 'vaikea sanoa' -vastausten osuus on suurempi kuin sekä saman- että erimielisten. (Kuvio 21.)

Käsitykset europarlamentin asemasta EU:n päätöksenteossa eivät ole juurikaan muuttuneet viimeisen kahdeksan vuoden aikana (kuvio 21). Tämä tulos tukee osaltaan arviota kansalaisten huonosta europarlamentin tuntemuksesta. Mittausten välillä ovat nimittäin tulleet voimaan sekä Amsterdamin että Nizzan sopimukset, joissa molemmissa europarlamentin valtaa kasvatettiin merkittävästi, mutta tällä ei näytä olleen mainittavaa vaikutusta suomalaisen kansalaismielipiteeseen.

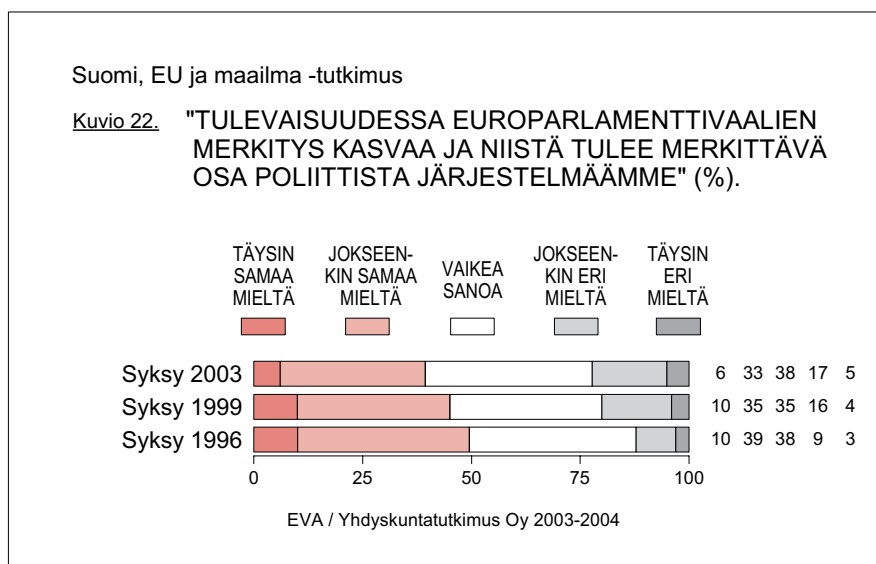
Kansalaiset haluaisivat kuitenkin kohentaa europarlamentin asemaa. Kuusi kymmenestä haluaisi tehdä komissiosta europarlamentille vastuullisen hallituksen, ja likipitään sama osuus haluaisi parlamentin valitsevan komission puheenjohtajan. Kysymys siitä, minkä elimen pitäisi säätää EU:n lait, jakaa kansalaisia enemmän: 43 prosenttia haluaisi tämän tehtävän parlamentille viidenneksen ollessa eri mieltä – epätietoisien joukko on siis tässä asiassa varsin suuri. (Ks. kuvio 40 s. 59.)

Toiveissa europarlamentin aseman vahvistamisesta voi olla kyse yleisemmästä toiveesta demokratisoida, yksinkertaistaa ja selkeyttää EU:n päätöksentekoa sekä tehdä sitä avoimemmaksi. Nämä ovat nimittäin kansalaisten keskeisiä kritiikin kohteita unionin nyky muodossa ja hei-

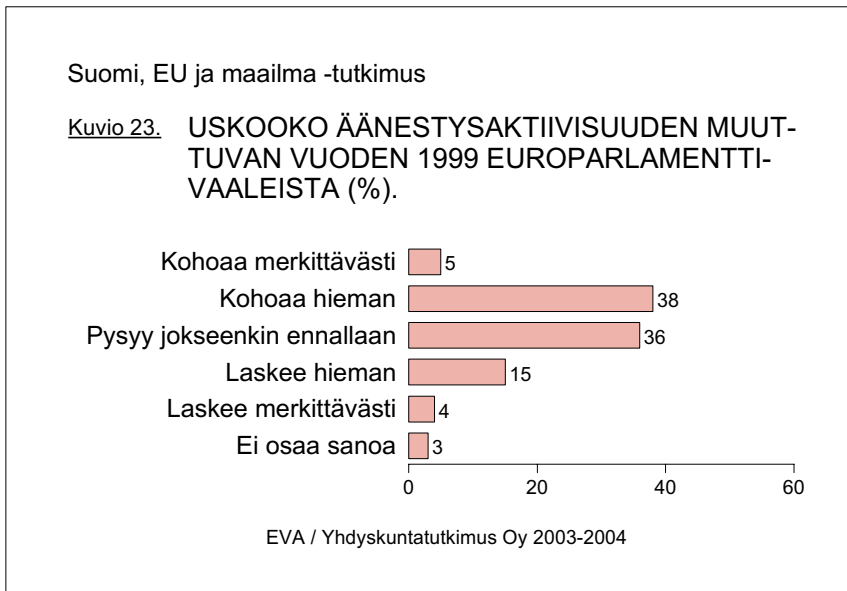
dän yleisimmin esittämiään toiveita sen kehittämisessä. (Ks. kuvio 13 s. 22 ja kuvio 40 s. 59.) Toimintamalli, jossa parlamentti säätäisi lait ja sille poliittisessa vastuussa oleva komissio valmistelisi esitykset ja panisi päätökset toimeen, tuntuu varmaankin sekä selkeämmältä, demokraattisemmalta että läpinäkyvämmältä kuin nykyinen monimutkaisempi järjestelmä, jossa jäsenmaiden hallitusten edustajista koostuvalla neuvostolla on kaikkein keskeisin rooli lainsäädännössä. Yksinkertainen parlamentarismi houkuttelee varmaan siksikin, että malli on kansalaisille tuttu kotimaan politiikasta.

3.2 ÄÄNESTYSAIKEET EIVÄT KOVIN KORKEAT

Vaikka europarlamenttia ei olekaan missään vaiheessa arvostettu kovin korkealle, aikaisemmin uskottiin kuitenkin sen vaalien muodostuvan tulevaisuudessa merkittäväksi poliittiseksi tapahtumaksi. Tämä käsitys näyttää kuitenkin olevan väistymässä, tällä kertaa vain noin neljä kymmenestä allekirjoittaa eurovaalien painoarvon vahvistumista koskevan väitteen, ja erimielisten osuus on noussut jo lähes neljännekseen (kuvio 22).

Yksi selitys sille, että usko europarlamenttivaalien merkityksen kasvuun on hiipunut, on varmaankin tähän mennessä käytyjen vaalien alhainen osanotto. Kuviossa 22 ensimmäisenä vertailukohteena käytetty syksyn 1996 mittaus toteutettiin ennen ko. vuoden kunnallisvaalien yhteydessä pidettyjä vaaleja, kun taas syksyllä 1999 oli jo tiedossa ko. vuoden kesäkuun eurovaalien ennätysalhainen äänestysprosentti 31,4. Äänestysaktiivisuuden ei sitä paitsi uskota kovin merkittävästi tuosta lukemasta nousevan (kuvio 23).

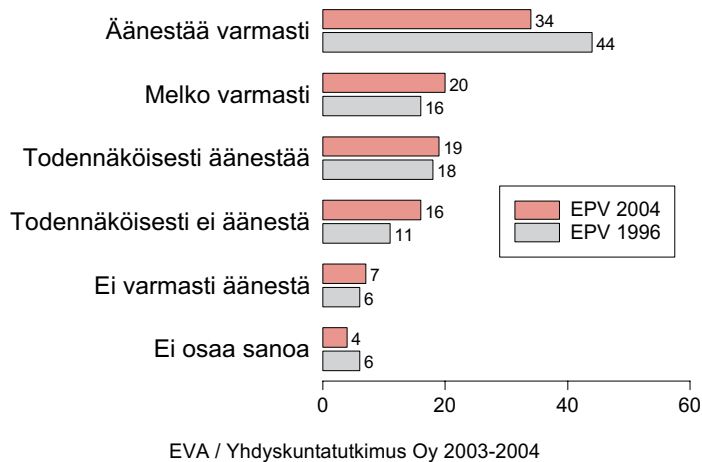

Tutkimuksessa kysyttiin myös vastaajien omakohtaista aikomusta äänestää kesäkuun 2004 europarlamenttivaaleissa (kuvio 24). Vertaamalla tuloksia syksyllä 1996 saatuihin voisi arvioida, että vuoden 1996 lukemasta (60,3 %) tultaisiin jäämään jonkin verran jälkeen, mutta v. 1999 vajaan kolmanneksen äänestysaktiivisuus ylitettäisiin verrattain selvästi. Näin yksioikoinen johtopäätös on kuitenkin ongelmallinen.

Ensinnäkin syksyllä 1996 tutkimus tehtiin elo-syyskuussa, siis vain hieman ennen lokakuun vaaleja, kun nyt tutkimusajankohdasta vaaleihin on puolisen vuotta. Toiseksi vuonna 1996 kyseessä olivat ensimmäiset

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 24. ÄÄNESTYSAIKOMUKSEN VARMUUS ENNEN VUODEN 1996 EUROPARLAMENTTIVAALEJA (syksyn 1996 mittaus) JA ENNEN 2004 VAALEJA (%).

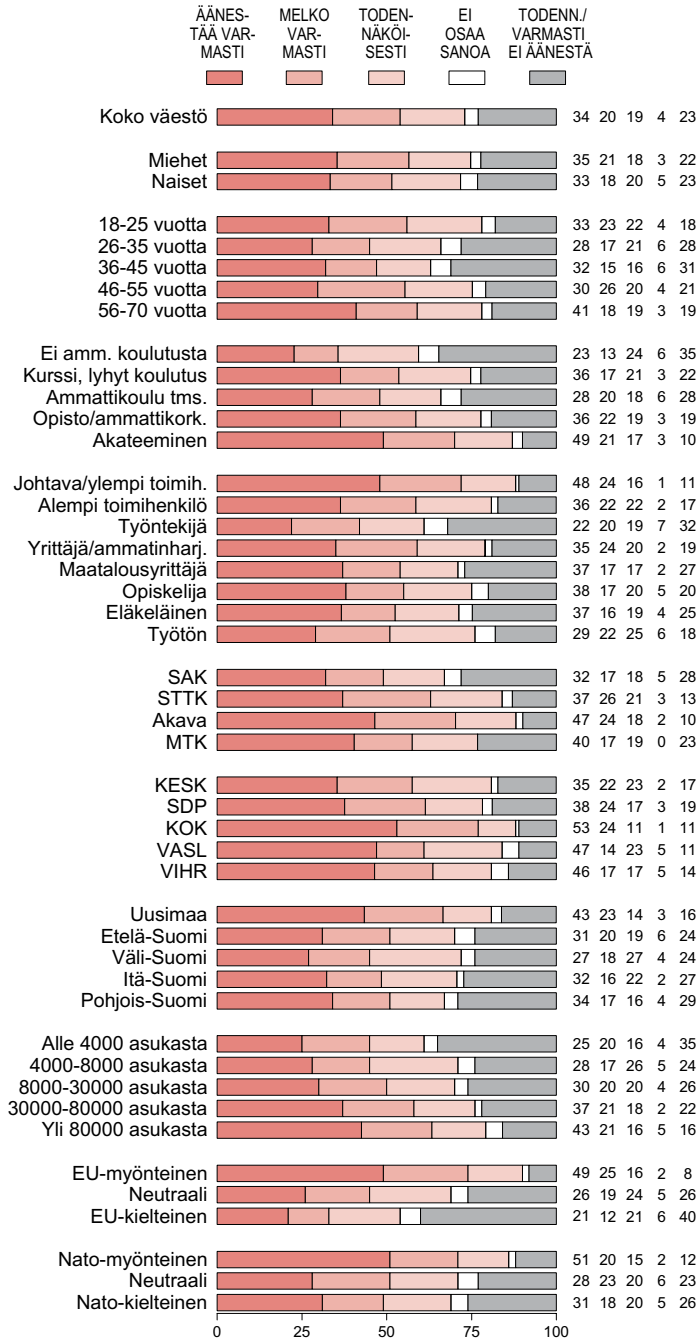

europarlamenttivaalit maassamme, joten niillä oli tiettyä uutuudenviehätystä. Kolmanneksi vuoden 1996 vaalit pidettiin kunnallisvaalien yhteydessä, jolloin osa äänestäjistä tuli ehkä vaivautuneeksi uurnille vain niiden takia ja äänesti sitten saman tien myös euroedustajaa. Olennainen merkitys on tietysti vielä tutkimusajankohtana edessä päin olleilla ehdokasasettelulla ja vaalikampanjalla: herättävätkö ehdokkaat kiinnostusta ja millaisia asioita kampanjoissa nostetaan esiin?

Yksi mielenkiintoinen yksityiskohta äänestysaikomuksissa on EU:in myönteisesti ja kielteisesti suhtautuvien kansalaisten ero. EU-myönteisistä joka toinen ilmoittaa äänestävänsä varmasti, mutta EU-kielteisistä vain joka viides. Myös 'melko varmasti' -osuus on EU:in myönteisesti suhtautuvien joukossa selvästi suurempi. (Kuvio 24a.) Mikäli nämä ai-
komukset myös toteutuvat, ei EU-vastaisuudella kampanjoivien ehdokkaiden äänisaalis muodostune kovin suureksi.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 24a. ÄÄNESTYSAIKOMUKSEN VARMUUS KESÄN 2004 EURO-PARLAMENTTIVAALEISSA (%).

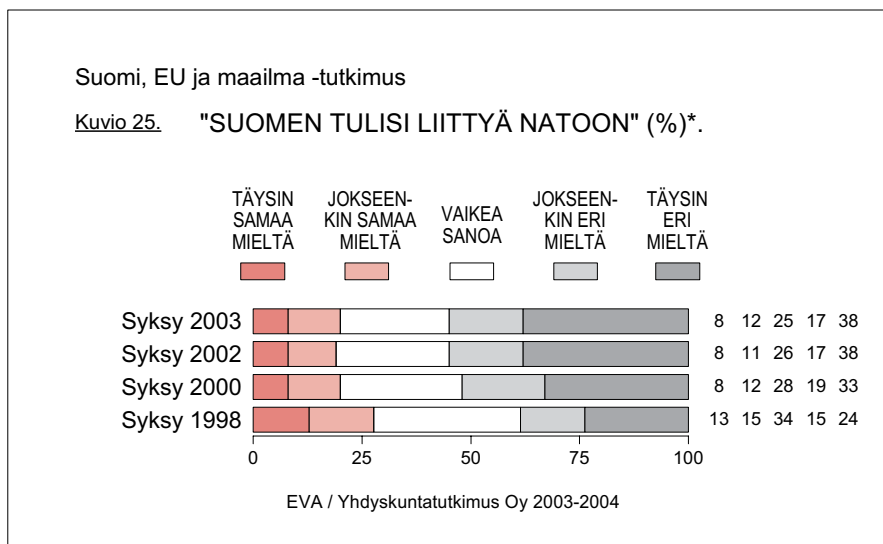
EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

4 NATO, EU:N PUOLUSTUS JA SOTILAALLINEN LIITTOUTUMINEN

4.1 SOTILAALLINEN LIITTOUTUMATTO-MUUS SUOSIOSSA

Kansalaisten selvä enemmistö (55 %) vastustaa maamme liittymistä NATO:n jäseneksi. Muutamina viime vuosina asenteet eivät ole tässä suhteessa liikkuneet suoranaisesti lainkaan, takavuosina havaittu kielteistymiskehitys on nyt pysähtynyt. (Kuvio 25.)

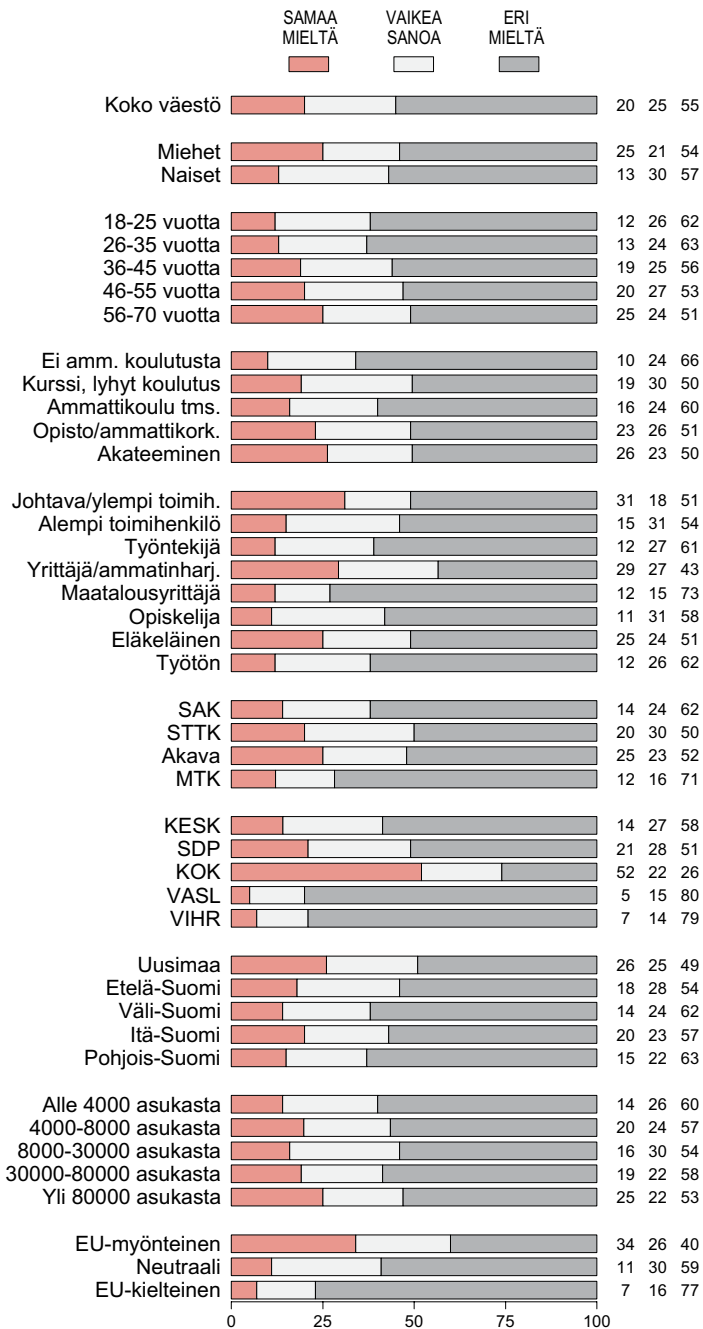
Käytännöllisesti katsoen sama vastausjakauma saadaan, kun kysytään sotilaallisesta liittoutumisesta yleensä viittaamatta mihinkään erityiseen sotilasliittoon – NATO:n ohella kyseeseen tulisi EU:n yhteinen, NATOsta riippumaton puolustus – (ks. kuvio 33 s. 49) tai kansallisesta

* Vuosien 1998 - 2002 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

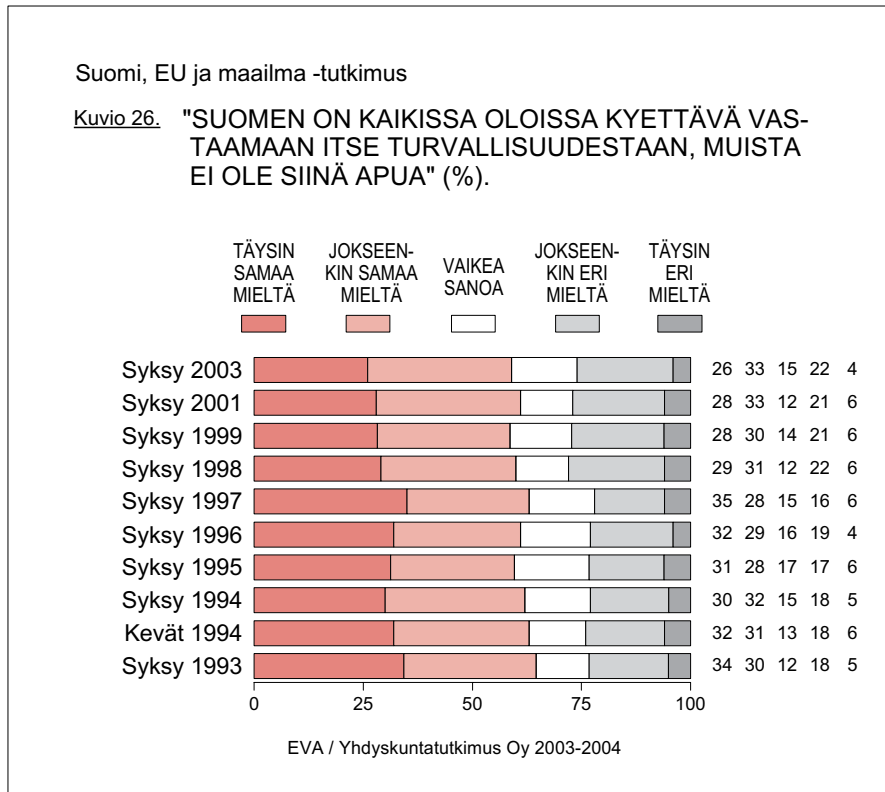
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 25a. "SUOMEN TULISI LIITTYÄ NATOON" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

turvallisuudesta huolehtimista ilman muiden apua (kuvio 26). EU:n puolustuksen tehoon luotetaan itse asiassa verrattain vankasti, lähes puolet uskoo sen voivan toimia ilman Yhdysvaltojen tukeakin (kuvio 27).

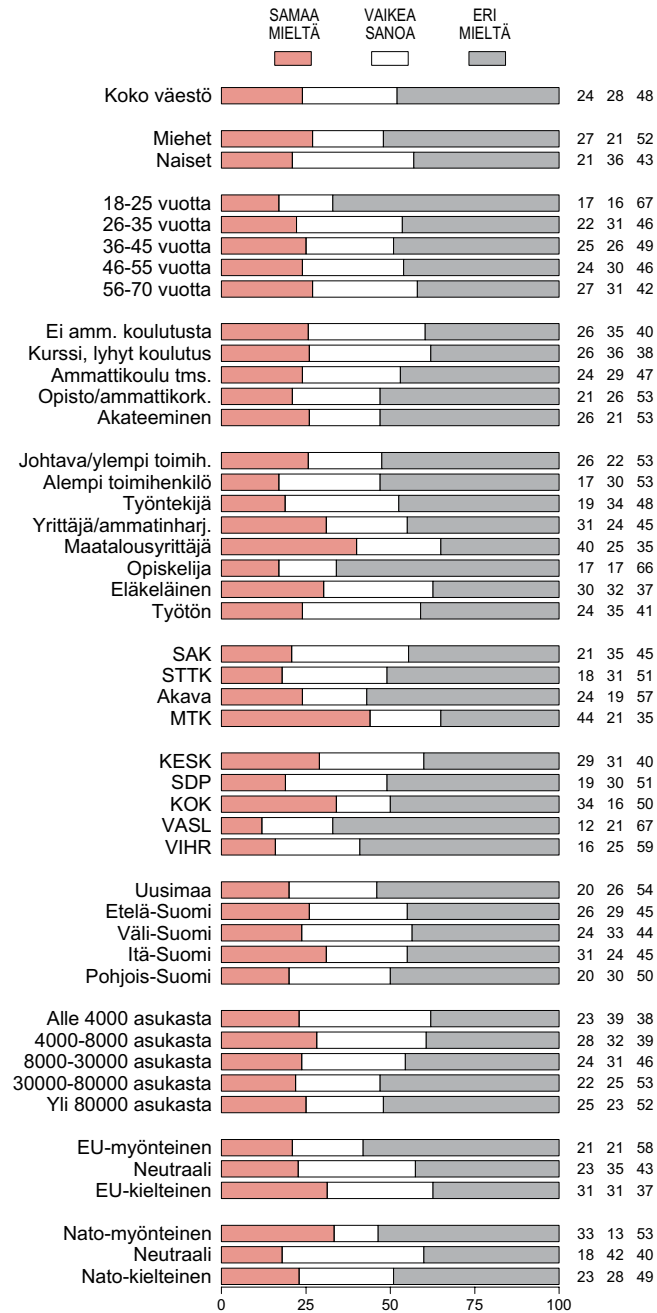

Ikä erottelee kantoja NATO-jäsenyyteen verrattain selvästi. Yli 55-vuotiaista kannattaa jäsenyyttä yli kaksi kertaa niin moni kuin alle 25-vuotiaista. Puolueittain asiaa tarkastellessa kokoomuslaiset erottuvat joukosta selvästi: ryhmästä niukasti yli puolet on liittymisen kannalla. NATO-myönteisyys korreloi myös EU-myönteisyyden kanssa. (Kuvio 25a.)

Venäjän taholta Suomeen mahdollisesti kohdistuva uhka ei juurikaan vaikuta kansalaisten käsityksiin NATO-jäsenyyden toivottavuudesta. Vain viisi prosenttiyksikköä suurempi osuus pitää jäsenyyttä hyvänä turvana epävakaa Venäjän naapuruudessa kuin jäsenyyttä toivottavana

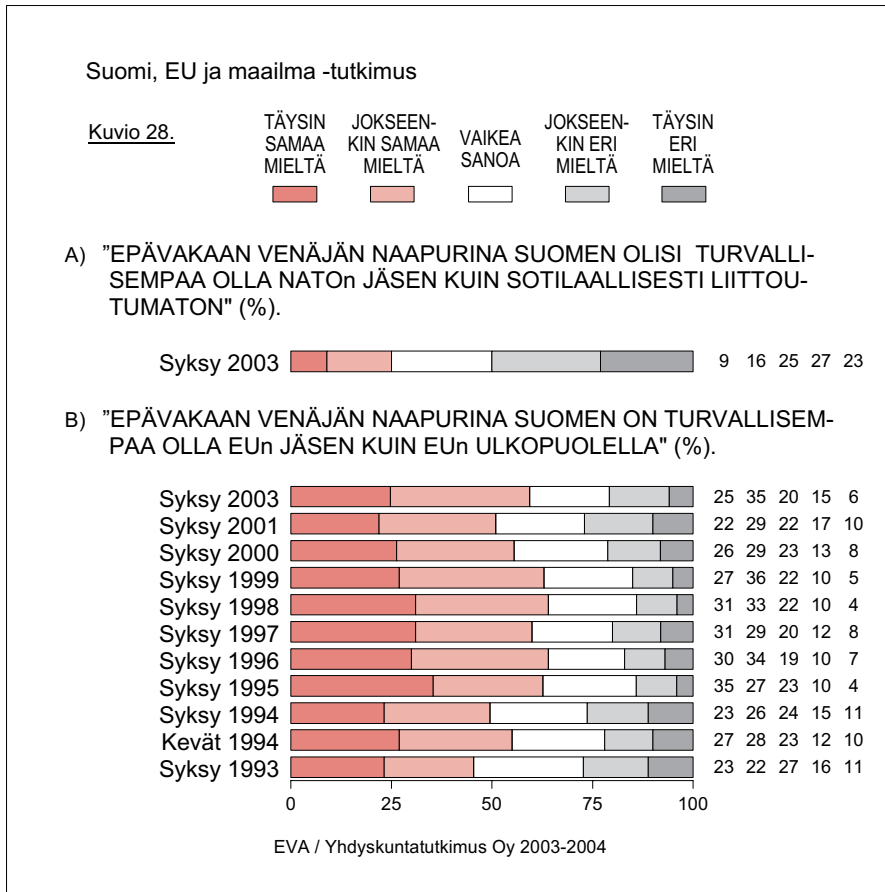
Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 27. "EU:n YHTEISEN PUOLUSTUKSEN SUUNNITTELU ON HAIHATTELUA, SILLÄ ILMAN YHDYSVALTOJEN TUKEA EU:lla EI OLE TODELLISTA SOTILAALLISTA VOIMAA" (%).

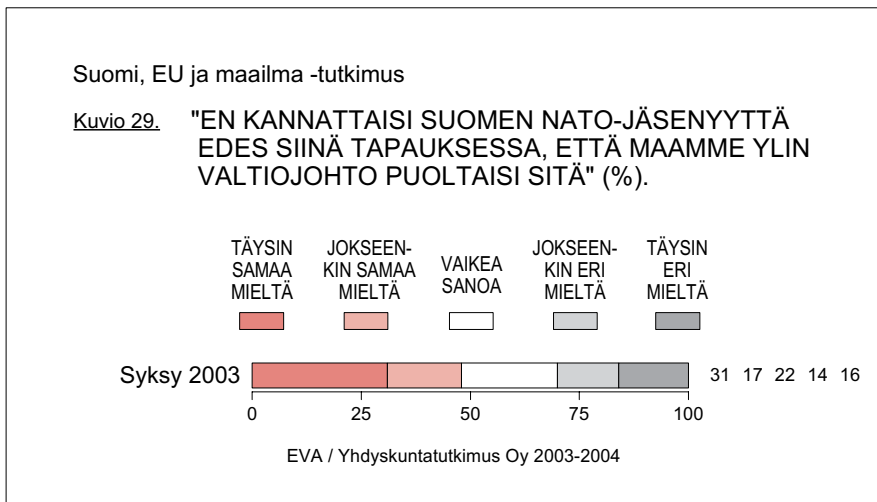
EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

sinänsä. Suomalaiset luottavat tässä suhteessa selvästi enemmän unioniin, lähes kuusi kymmenestä uskoo EU-jäsenyyden tuomaan turvaan. Tämä näkemys on selvästi yleistynyt kahden vuoden takaisesta oltuaan sitä ennen vähentymässä. (Kuvio 28.)

EU-jäsenyyden tuoman turvan arvioiminen NATOa paremmaksi voi johtua siitä, että Venäjän ei koeta olevan perinteinen sotilaallinen uhka. Pikemminkin pelätään ehkä mahdollista sisäisen stabiliteetin horjumista maassa, jolloin Suomi voisi joutua ottamaan vastaan esimerkiksi nälkäpakolaisia. Tämä vaihtoehto olikin aikoinaan paljon esillä julkisessa keskustelussa, mutta Venäjän talouden kohennuttua se on jäänyt taka-alalle. Asenteisiin ovat myös voineet vaikuttaa Kremlin tiukat otteet ns. oligarkkeja vastaan.

Kansalaisten mielipiteet siis tukevat maamme sotilaallista liittoutumista koskevaa virallista linjaa, jonka mukaan liittoutumista ei pidetä nyt ajankohtaisena, vaikka NATO-optio halutaankin säilyttää. Voidaan kysyä, seuraisiko kansa johtajiaan, jos ko. optio päätettäisiin käyttöön. Tämän tutkimuksen valossa näin ei laajamittaisesti kävisi: NATO-jäsenyyden kannatus kasvaisi (ja vastustus vähenisi) vain noin kymmenen prosenttiyksikköä, mikäli ylin valtiojohto päätyisi suosittamaan jäsenyyttä (kuvio 29).

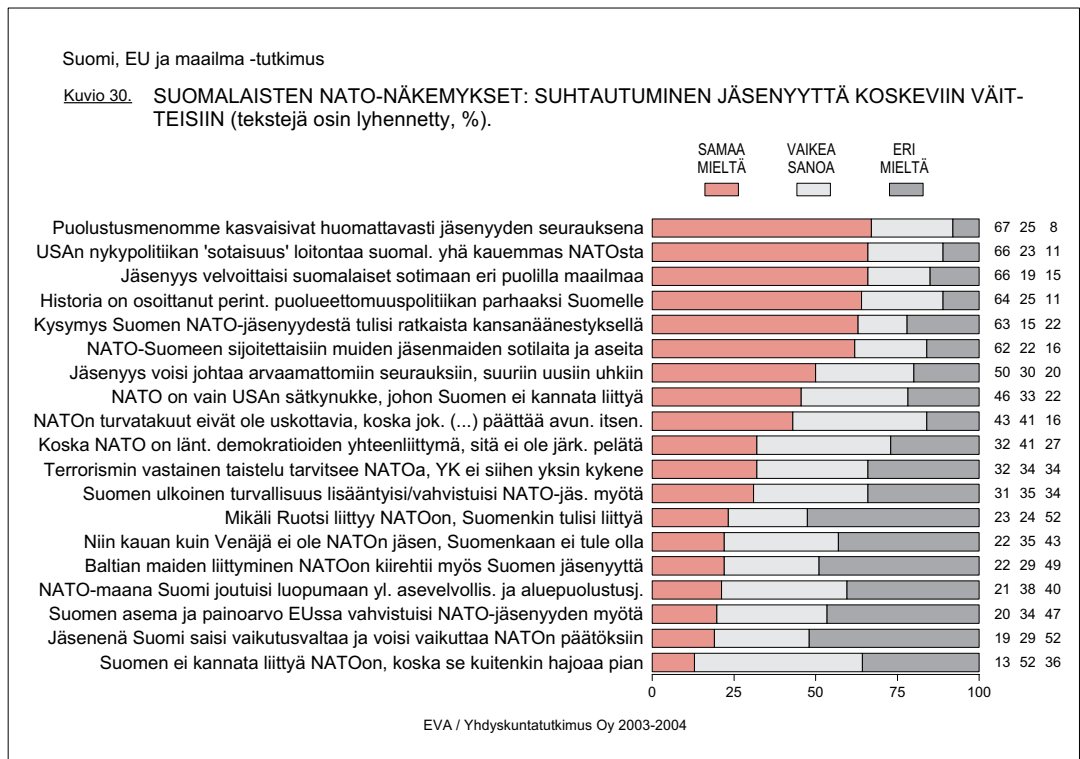
Kansalaiset haluavat sitä paitsi pitää lopullisen NATO-ratkaisun omissa käsissään. Lähes kaksi kolmasosaa kansalaisista haluaisi jäsenyyksykysymyksen ratkaistavaksi kansanäänestyksellä (kuvio 30). Vertailun vuoksi todettakoon, että EU:n perustuslaillisesta sopimuksesta kansanäänestystä toivoo hieman pienempi joukko, 56 prosenttia (ks. kuvio 40 s. 59), joten NATO-jäsenyyttä pidetään ilmeisesti hyvin tärkeänä kysymyksenä. Kansanäänestystä NATO-jäsenyydestä vaaditaan ehkä siksikin, että enemmistö arvelee päättäjien vievän meitä kohti sotilaallista liittoutumista kansan mielipiteestä välittämättä (ks. kuvio 32 s. 45).

NATO-kantoihin eivät myöskään juuri vaikuta lähiympäristömme todelliset tai kuvitellut tapahtumat. Baltian maiden toteutumassa oleva jäsenyys sen paremmin kuin Ruotsin tai Venäjän mahdollinen tuleva

liittyminenkään eivät vaikuta oman jäsenyytemme kannatukseen juuri lainkaan (kuvio 30).

4.2 MIKSI EI NATOON?

Kansalaisten käsityksiä maamme mahdollisen NATO-jäsenyyden vaikutuksista ja muista siihen liittyvistä kysymyksistä kartoitettiin laajalla, myönteisistä ja kielteisistä jäsenyysperusteista koostuvalla argumentti-joukolla (kuvio 30). Yleiskuva on karu, kuten jäsenyyden laajan vastustuksen perusteella voi odottaakin: puolustusmenomme kasvaisivat, suomalaiset joutuisivat sotimaan eri puolilla maailmaa, ja jäsenyys voisi johtaa suuriin uusiin uhkiin. Jäsenyyden ei toisaalta uskota tuovan Suomelle vaikutusvaltaa ja painoarvoa sen paremmin NATOssa kuin EU:ssakaan, eikä kovin moni usko Suomen ulkoisen turvallisuuden vahvistuvan NATO-jäsenyyden myötä.

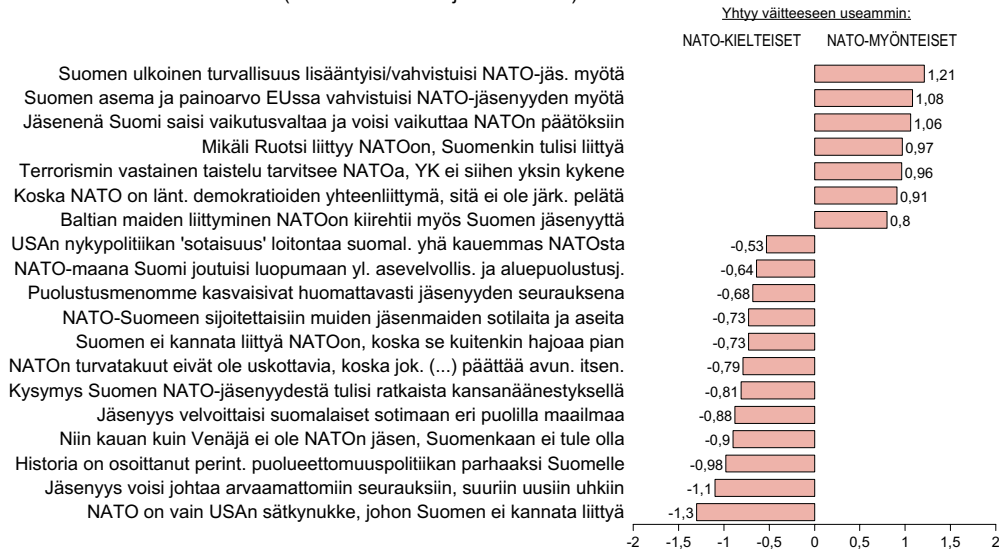
NATO-jäsenyyden laajan vastustuksen syitä voidaan arvioida tarkastelemalla NATO-myönteisten ja -kielteisten vastaajien NATO-patteriin antamien vastausten eroja. Myönteisiksi on luettu ne vastaajat, jotka olivat samaa mieltä erillisvääntämän 'Suomen tulisi liittyä NATOon' (ks. kuvio 25 s. 35) kanssa, ja kielteisiksi eri mieltä olleet. Kuten voidaan odottaa, näiden kahden ryhmän yksityiskohtaisemmissa NATO-näkemyksissä ilmenee sangen suuria eroja.

Suurimmat erot NATO-myönteisten ja -kielteisten vastauksissa liittyvät Suomen vaikutusvaltaan NATO:n jäsenenä. Jäsenyyden vastustajat pitävät järjestöä vain Yhdysvaltojen 'sätäkynukkena', eivätkä he usko Suomen voivan vaikuttaa sen päätöksiin. Usein esitetty argumentti NATO:n ulkopuolisten EU-maiden ajautumisesta unionissa sivuraiteelle ei myöskään saa NATO-kielteisten tukea. Jäsenyyden kannattajien asenteet ovat näissä suhteissa lähes vastustajien peilikuva. (Kuvio 31.)

Vastustusta lisää aivan ilmeisesti myös arvio jäsenyyden vaikutuksesta maamme turvallisuuteen. Vastustajat eivät usko jäsenyyden lisäävän

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 31. SUHTAUTUMINEN NATO-JÄSENYYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN: NATO-MYÖNTEISET vs. NATO-KIELTEISET (asteikkokeskiarvojen erotukset).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

Suomen ulkoista turvallisuutta, mahdollisesti koska he eivät pidä NATO:n turvatakuita uskottavina, niistä kun päätetään viime kädessä kansallisella tasolla. Vastustajat myös pelkäävät jäsenyyden johtavan uudenlaisiin uhkiin ratkaisevasti useammin kuin kannattajat. Vastustajat eivät myöskään usko läheskään samassa määrin kuin kannattajat NATOa tarvittavan terrorismin vastaiseen taisteluun. (Kuvio 31.) Kaiken kaikkiaan siis kanta Suomen NATO-jäsenyyteen näyttäisi suurelta osin perustuvan johdonmukaisesti henkilökohtaiseen arvioon jäsenyyden vaikutuksista: kannattajat arvioivat ne voittopuolisesti positiivisiksi, vastustajat negatiivisiksi, ja tämä sanelee kannan jäsenyyteen.

NATO-jäsenyyden vastustus näyttää kuitenkin ainakin jossakin määrin perustuvan myös puutteellisiin tietoihin. Vastustajat arvioivat olennaisesti yleisemmin kuin kannattajat, että jäsenyys velvoittaisi suomalaiset sotimaan eri puolilla maailmaa, NATO-Suomeen sijoitettaisiin vieraita joukkoja, puolustusmenomme kasvaisivat huomattavasti ja joutuisimme luopumaan yleisestä asevelvollisuudesta ja aluepuolustuksesta. (Kuvio 31.) Kaikki nämä arviot voidaan kuitenkin osoittaa kyseenalaisiksi mm. tarkastelemalla nykyisten jäsenmaiden oloja ja NATO:n päätöksentekoa.

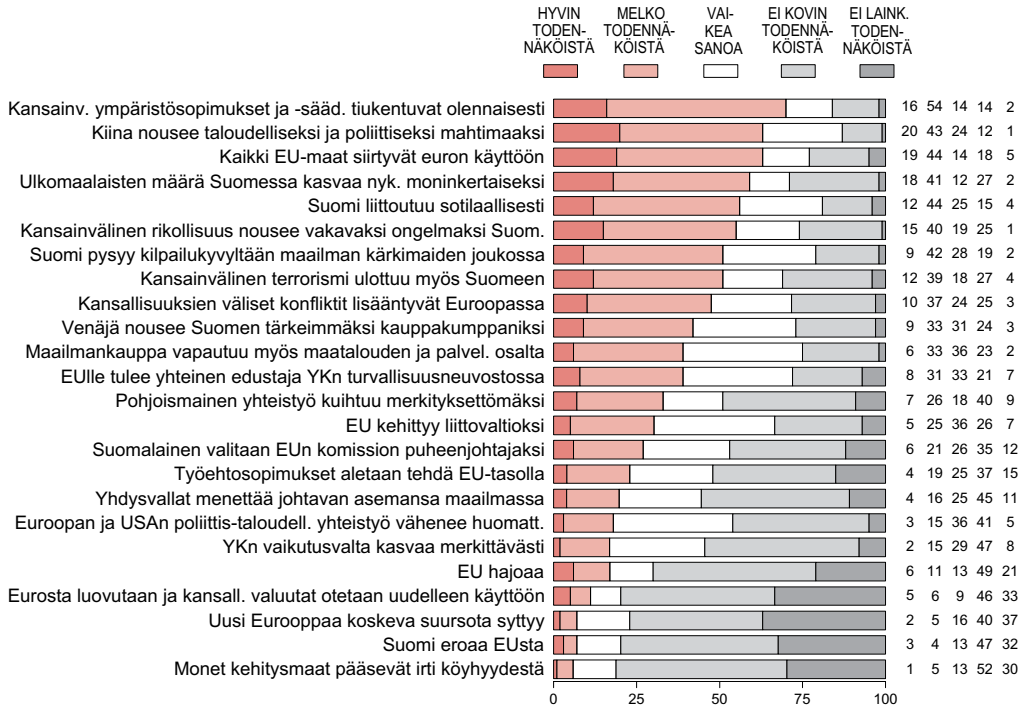
5 TULEVAISUUTTA KOSKEVAT ODOTUKSET JA TOIVEET

5.1 KANSAINVÄLISYYDEN ETENEMISTÄ PIDETÄÄN TODENNÄKÖISENÄ

Kansalaisten tulevaisuuteen kohdistuvia, kansainvälisiin kysymyksiin liittyviä odotuksia ja toiveita luodattiin kahdella toisiinsa kytkeytyvällä kysymyssarjalla. Vastajia pyydettiin arvioimaan, kuinka todennäköisiksi he arvioivat erilaiset tapahtumat ja kehityskulut seuraavan kymmenen vuoden aikana. Sen lisäksi heidän tuli määrittää, kuinka toivottavina he niitä pitävät. Pattereiden sisällöt olivat muuten identtiset, mutta toiveita kartoittavasta osiosta jätettiin pois muutamia itsestään selvästi joko toivottavina tai epätoivottavina (esim. suursodan syttyminen) pidettäviä asioita.

Suomalaiset uskovat kansainvälisyyden etenevän monilla aloilla lähimmän kymmenen vuoden kuluessa. Yli kaksi kolmannesta arvioi kansainvälisten ympäristösopimusten tiukentuvan, useampi kuin kuusi kymmenestä uskoo euron tulevan käyttöön kaikissa EU-maissa ja Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrän uskotaan moninkertaistuvan nykyisestä. Selvä enemmistö otaksuu Suomen liittoutuvan sotilaallisesti. Runsas puolet ennakoivat myös kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin uhkaa Suomessa, ja lähes puolet kansallisuuksien välisten konfliktien lisääntymistä Euroopassa. Maailmankaupan vapautumista myös maatalouden ja palveluiden osalta odottaa tapahtuvaksi jonkin verran useampi (39 %) kuin sitä epäilee (25 %). (Kuvio 32.)

Kuvio 32. KUINKA TODENNÄKÖISENÄ PITÄÄ ERI ASIOIDEN TOTEUTUMISTA SEURAAVAN KYMMENTEN VUODEN AIKANA (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

5.2 SUURET MUUTOKSET KANSAINVÄLISESSÄ JÄRJESTELMÄSSÄ EPÄTODENNÄKÖISIÄ

Radikaaleja muutoksia kansainvälisessä järjestelmässä ei pidetä kovinkaan todennäköisinä. Kehitysmaiden nousua köyhyydestä, Suomen eroa EU:sta tai Eurooppaan ulottuvaa suursotaa pitää vähintään melko todennäköisenä vain harvempi kuin joka kymmenes. EU:n tai EMUn ei myöskään ennakoita hajoavan, YK:n vaikutusvallan ei uskota kasvavan, transatlanttisten suhteiden ei arvioida rapautuvan eikä Yhdysvaltojen johtoasemalle nähdä haastajaa. Pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuu-

den suhteen näkemykset jakautuvat enemmän: noin puolet uskoo sen merkitykseen jatkossakin, mutta kolmannes odottaa sen kuihtuvan merkityksettömäksi. (Kuvio 32.)

Euroalueen laajentumista lukuun ottamatta EU:n ei odoteta tiivistyvän kovin merkittävästi. Lähes neljä kymmenestä tosin otaksuu EU:n saavan yhteisen edustajan YK:n turvallisuusneuvostossa – toteutuessaan tämä olisi symbolisesti merkittävä askel EU:n yhteiselle ulkopoliittikalle. Liittovaltiona EU:n näkee kuitenkin kymmenen vuoden kuluttua vain kolme kymmenestä. Enemmistö ei myöskään usko, että työehtosopimuksia alettaisiin tehdä EU-tasolla. (Kuvio 32.)

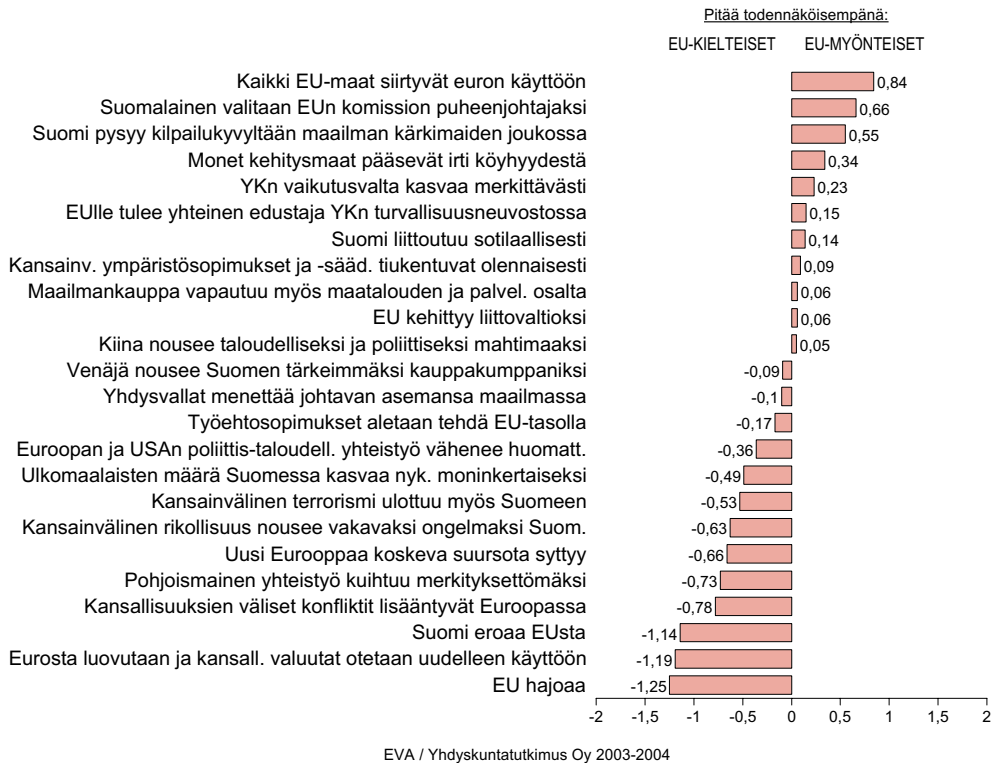
Joitakin muutoksia kansainvälisissä voimasuhteissa pidetään kuitenkin todennäköisinä. Kiinan nousua maailman raskaaseen sarjaan sekä poliittisesti että taloudellisesti odottaa liki kolme neljästä. Venäjän taloudellinen tulevaisuus, Suomen kannalta olennainen kysymys, nähdään optimistisesti ainakin siinä mielessä, että yli 40 prosenttia olettaa sen nousevan Suomen tärkeimmäksi kauppakumppaniksi. Myös Suomen tulevaan menestykseen suhtaudutaan verrattain myönteisesti, runsas puolet uskoo meidän pysyvän maailman kilpailukykyisimpien maiden joukossa seuraavien kymmenen vuoden aikana, ja vain runsas viidennes epäilee asiaa. Suomalaisen valintaa Euroopan komission puheenjohtajaksi pitää todennäköisenä sen sijaan vain runsas neljännes. (Kuvio 32.)

Suomen EU-jäsenyyteen myönteisen asenteen omaavat kansalaiset suhtautuvat maailman tulevaisuuteen monissa suhteissa luottavammin kuin jäsenyydelle kielteiset. Kielteiset pitävät niin Euroopan kansallisuuksien välisten konfliktien lisääntymistä, suursotaa, Suomea koskevaa kansainvälistä rikollisuutta kuin terrorismiakin todennäköisempinä kuin myönteiset, tosin suursodan heistäkin arvioi todennäköiseksi vain noin joka kuudes. Suomen kilpailukyvyyn säilymistä ja monien kehitysmaiden vaurastumista pitävät puolestaan EU-myönteiset todennäköisempinä. (Kuvio 32a.) Kyse voi olla siitä, että maailman tulevaisuuteen optimistisesti suhtautuvat katsovat myös Suomen edun mukaista olevan avautua kansainvälisyyteen, kun taas pessimistit arvioivat suhteellisen eristäytymisen olevan viisainta.

Omat toiveet ohjaavat melko selvästi myös odotuksia. EU-kielteiset otaksuvat EU:n hajoavan, eurosta luovuttavan ja Suomen eroavan EU:sta selvästi useammin kuin EU-myönteiset. Näille taas on tyyppi-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 32a. KUINKA TODENNÄKÖISENÄ PITÄÄ ERI ASIOIDEN TOTEUTUMISTA: EU-MYÖNTEISET vs. EU-KIELTEISET (asteikkokeskiarvojen erotukset).

listä mm. vankka usko euroalueen laajentumiseen kaikki EU-maat käsitettäväksi. (Kuvio 32a.)

5.3 TOIVEET SUURELTA OSIN KONSERVATIIVISIA

Kun samoja asioita tarkastellaan toivottavuusnäkökulmasta, on suomalaisten toivelistan kärjessä suomalaisen valinta komission puheenjohtajaksi, lähes kolme neljästä pitää sitä vähintäänkin melko toivottavana. Kansainvälisten ympäristösopimusten haluaisi tiukentuvan runsas kaksi

kolmannesta vastaajista. (Kuvio 33.) Toisessa, kansainvälisiä kysymyksiä erillisesti luotaavassa kysymyssarjassa vaatimus hoitaa ympäristöongelmat kansainvälisesti saa lähes yksimielisen kannatuksen, yli 90 prosenttia on tätä mieltä. Kansainvälisten ympäristösopimusten ei myöskään kovin yleisesti pelätä vaarantavan Suomen kilpailukykyä. (Kuvio 34.) Nämä näkemykset ovat hyvin sopusoinnussa EVAn kansallisissa arvoja asennetutkimuksissa toistuvasti ilmenneen yleisen ympäristöhuolen kanssa.

Kansainvälisen integraation, niin poliittisen kuin taloudellisenkin, etenemiseen suhtaudutaan kaksijakoisesti. Yhtäältä sitä toivotaan, toisaalta ei. Integraatioon liittyvien toiveiden kärjessä on euroalueen laajentuminen kaikkiin EU-maihin. YK:n vaikutusvallan haluaisi kasvavan merkittävästi kaksi kolmannesta (kuvio 33), mutta suoranaista maailmanhallitusta siitä kuitenkin haluaisi huomattavasti harvempi, eikä järjestön toimintakykyyn kansainvälisen politiikan ohjaajana uskota (kuvio 34). Maatalous- ja palvelukaupan vapauttamista maailmanlaajuisesti toivoo useampi kuin neljä kymmenestä. Tässä kysymyksessä epätietoisten joukko on varsin suuri, runsas kolmannes kaikista. (Kuvio 33.)

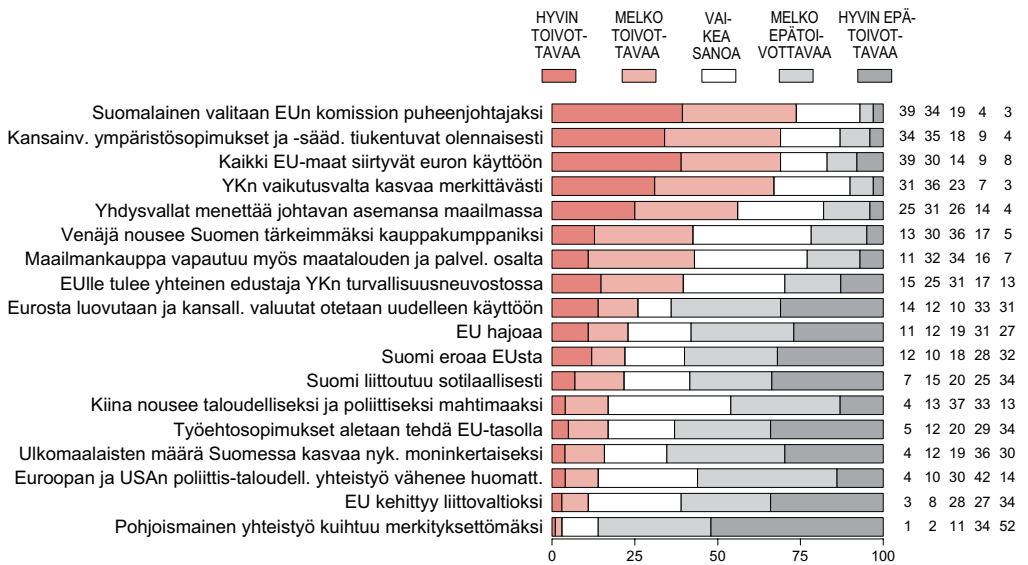
Kaksi viidestä katsoo, että maailmankaupan vapauttaminen hyödyttäisi kaikkia, niin rikkaita kuin köyhiäkin maita. Jonkin verran harvempi epäilee tätä. Vapauttamista käytännössä ajavan Maailman kauppajärjestö WTO: on suhtaudutaan verraten epäluuloisesti. Niukka enemmistö katsoo sen edistävän vain rikkaiden maiden etuja. Kansainvälisten investointien vapauttamisen edullisuudesta vallitsee ennen kaikkea epätoisuutta, yli 40 % vastaajista valitsi 'vaikea sanoa' -vaihtoehdon. (Kuvio 34.)

Suhtautuminen erilaisiin kansainvälisen talouden ja politiikan kysymyksiin jakaa EU-myönteiset ja -kielteiset kansalaiset selvästi silloinkin, kun tarkasteltavat asiat eivät suoranaisesti koske unionia. EU-myönteiset uskovat kansainvälisen kaupan ja investointien vapauttamisen hyötyihin ja haluaisivat vapauttaa myös palveluiden kaupan selvästi yleisemmin kuin jäsenyyteen kielteisesti suhtautuvat. Heidän asenteensa kansainvälisiä ympäristösopimuksia kohtaan on myös positiivisempi. (Kuvio 34a.)

Pohjoismainen yhteistyö nauttii suomalaisten käytännöllisesti katsoen jakamatonta suosiota: vain muutama prosentti haluaisi sen kuihtuvan

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

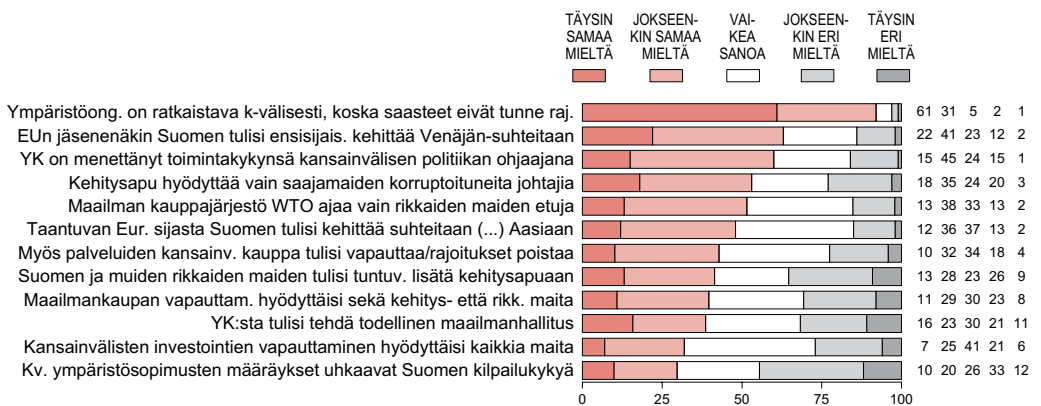
Kuvio 33. KUINKA TOIVOTTAVANA PITÄÄ KYSEISIÄ TAPAHTUMIA JA KEHITYSKULKUJA (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

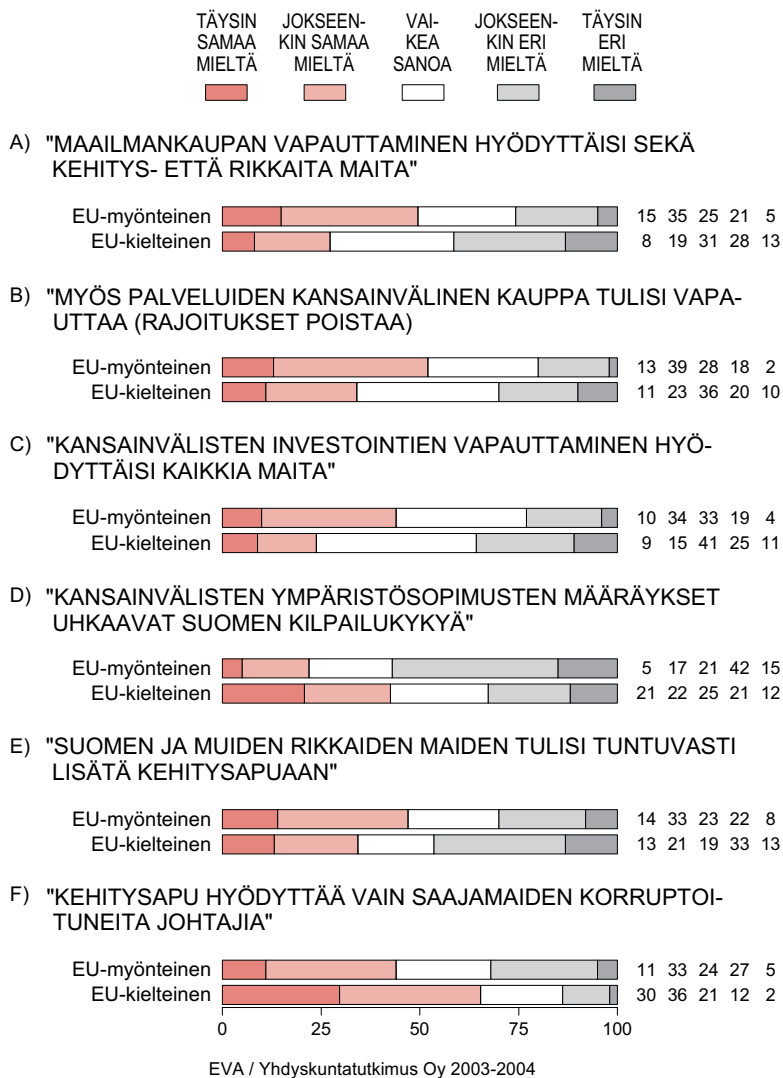
Kuvio 34. SUHTAUTUMINEN KANSAINVÄLISTÄ TALOUTTA JA POLITIIKKAA KOSKEVIIN VÄITÄMIIN (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 34a. KANSAINVÄLINEN TALOUS JA POLITIIKKA: ESIMERKKEJÄ EU-KANNAN MUKAISISTA SUHTAUTUMISEROISTA (%).

merkityksettömäksi 86 prosentin ollessa päinvastaista mieltä. Kaiken kaikkiaan jo olemassa olevia kansainvälisiä yhteistyörakenteita ei haluta purkaa. Tämä näkyy myös eurosta luopumisesta, koko EU:n hajoamisesta,

Suomen eron EU:sta ja transatlanttisen yhteistyön huomattavan vähenemisen vastustuksessa. (Kuvio 33.)

Kaikkea yhdentymistä ei kuitenkaan haluta niellä. EU:sta toivoo liittovaltiota vain noin joka kymmenes, ulkomaalaisten määrän kasvua Suomessa pitää epätoivottavana kaksi kolmesta, työehtosopimusten siirtoa EU-tasolle kannattaa vain joka kuudes ja Suomen sotilaallista liittoutumista noin joka viides. Näitä epätoivottavia ilmiöitä yhdistävä piirre on, että ne merkitsisivät muutosta nykytilanteeseen. (Kuvio 33.)

5.4 KANSAINVÄLISYYTEEN JA GLOBAALISTUMISEEN SUHTAUDUTAAN VARAUKSELLISESTI

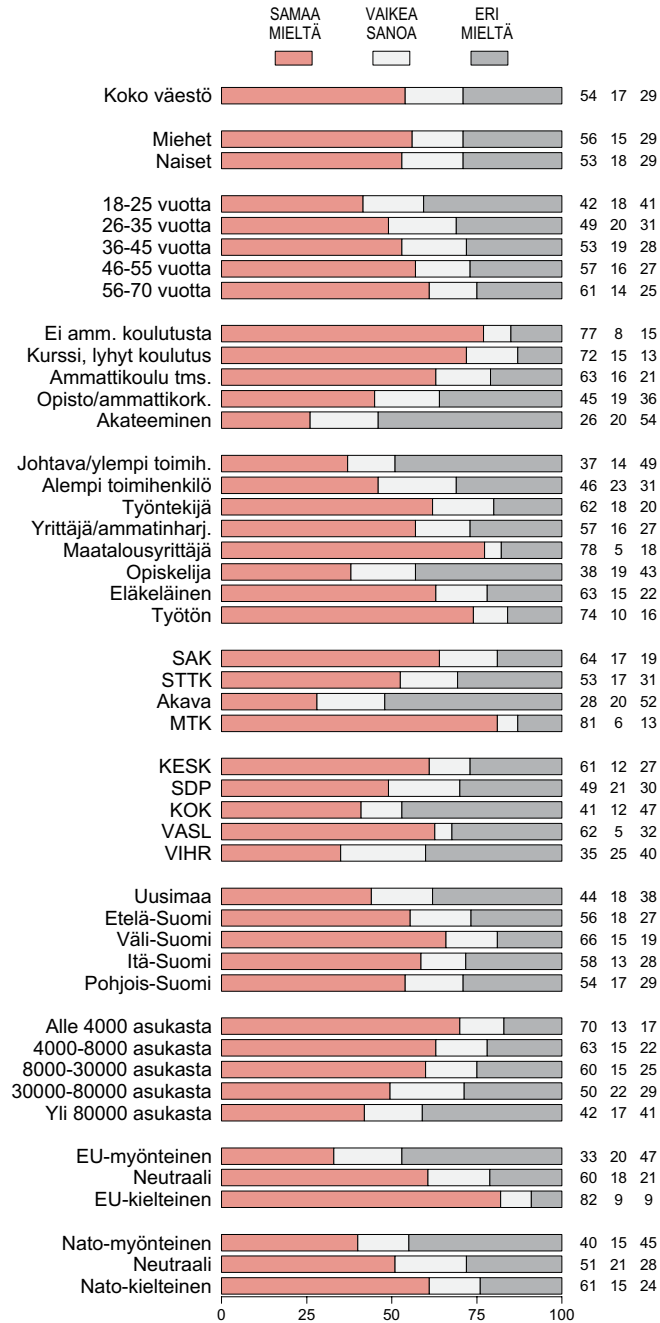
Suomen päättäjien kansainvälisiin kysymyksiin kotimaisten kustannuksella suuntaamaa huomiota pidetään yleisesti liiallisena. Yli puolet yhtyy väitteeseen 'Suomen päättäjät keskittyvät liiaksi kansainvälisiin kysymyksiin unohtaen kotimaan ongelmat' (kuvio 35) runsaan neljänneksen ollessa eri mieltä. Väestöryhmittäiset erot ovat huomattavat kaikkien muiden luokitteluperusteiden kuin sukupuolen suhteen.

Kuvion 35 perusteella voidaan yrittää piirtää kansainvälistyjän, ts. tämän väittämän kanssa eri mieltä olevan henkilön muotokuvaa. Hän on nuorenpuoleinen, korkeasti koulutettu, opiskelija tai työelämässä verrattain korkeassa asemassa toisen palveluksessa, äänestää vihreitä tai kokoomusta ja asuu Uudellamaalla suuressa kaupungissa. Kansainvälistyjä suhtautuu keskimääräistä kansalaista myönteisemmin sekä EU- että NATO-jäsenyyteen.

Suomalaisten suhtautumista Euroopan unionin ulkopuoliseen maailmaan leimaa monissa suhteissa varauksellisuus, eräiltä osin voidaan jopa puhua huolestuneisuudesta. Kiinan nousua sekä taloudelliseksi että poliittiseksi mahtimaaksi toivoo vain noin joka kuudes lähes joka toisen pitäessä tätä epätoivottavana (kuvio 33). Taustalla lienee viime aikoina paljon puhuttu Kiina-ilmiö, työpaikkojen siirtyminen edullisempien olosuhteiden perässä tähän jättiläisvaltioon. Tulkintaa vahvistaa se, että ilman EU:n tehostettuja toimia työpaikkojen pelätään tulevaisuudessa

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 35. "SUOMEN PÄÄTTÄJÄT KESKITTYVÄT LIIAKSI KANSAINVÄLISIIN KYSYMYKSIIN UNOHTAEN KOTIMAAN ONGELMAT" (%).

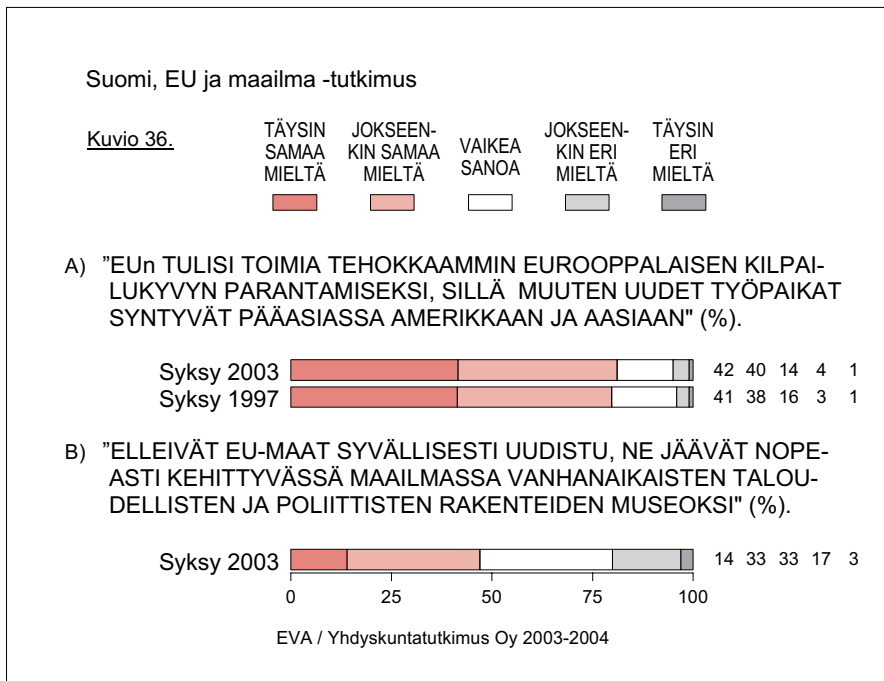

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

syntyvän Euroopan ulkopuolelle, ja EU-maiden putoavan kansainvälisen kilpailun kerkasta, elleivät ne kykene uudistumaan (kuvio 36).

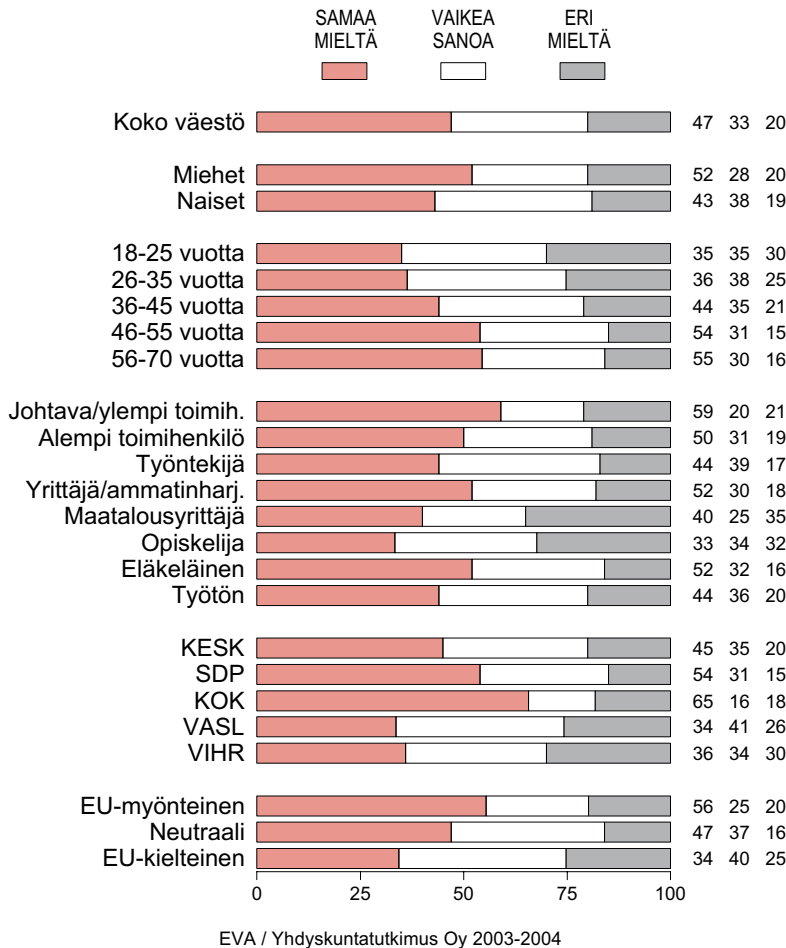
EU-maiden putoamista kansainvälisen kilpailun kerkasta pelkäävät erityisesti vanhimmat ikäluokat, nuorten luottamus Euroopan pärjäämiseen on selvästi vahvempi. Mielenkiintoista on, että EU-myönteiset esittävät uudistusvaatimuksen useammin kuin EU-kielteiset, joiden voisi kuvitella erityisen terävästi kritisoivan EU:n nykymentoa. Taustalla voi olla EU-myönteisyyden kytkeytyminen yleiseen kansainvälisen avautumisen tukemiseen. Tässä on myös jälleen yksi esimerkki siitä, että jäsenyyteen sinänsä myönteisesti suhtautuvat voivat joissakin asioissa kohdistaa unioniin kirpeäkin kritiikkiä. (Kuvio 36a.)

Globaalistuminen, talouden ja politiikan muuttuminen maailmanlaajuisiksi, herättää suomalaisissa lähinnä epätietoisuutta ja epäilyä. Globaalistumisen kokonaishyödyistä ollaan epävarmoja, yli 40 prosenttia ei ota kantaa siihen, lisäksi globaalistuminen hyvinvointia maailmanlaajuisesti. Pelko työpaikkojen menetyksestä globaalistumisen myötä on vahva, ja se on muutaman viime vuoden aikana voimistunut. Nyt jo lähes kaksi kolmannesta katsoo halpatyövoimamaiden kahmivan niitä meiltä. (Kuvio 37.)

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

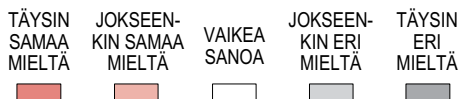
Kuvio 36a. "ELLEIVÄT EU-MAAT SYVÄLLISESTI UUDISTU, NE JÄÄVÄT NOPEASTI KEHITTYVÄSSÄ MAAILMASSA VANHANAIKAISTEN TALOUDELLISTEN JA POLIITISTEN RAKENTEIDEN MUSEOKSI" (%).

Suomen EU-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvat ovat toiveikkaampia globalistumisen vaikutusten suhteen kuin muut kansalaiset, vaikka vaativatkin EU-mailta uudistumista globaalin kilpailukyvyn turvaamiseksi. Yli kolmannes heistä uskoo globalistumisen lisäävän hyvinvointia kaikkialla, kun EU-kielteisistä tällä kannalla on vain vajaa kymmenes.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

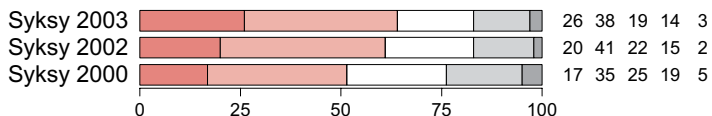
Kuvio 37.

A) "KANSAINVÄLISEN TALOUDEN NS. GLOBALISAATIOKEHITYS JOHTAA HYVINVOINNIN MAAILMANLAAJUISEEN LISÄÄNTYMISEEN" (%).

B) "GLOBAALISTUMINEN MERKITSEE SITÄ, ETTÄ NS. HALPATYÖVOIMAN MAAT VIEVÄT SUOMESTA ENENEVÄSTI TYÖPAIKKOJA" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

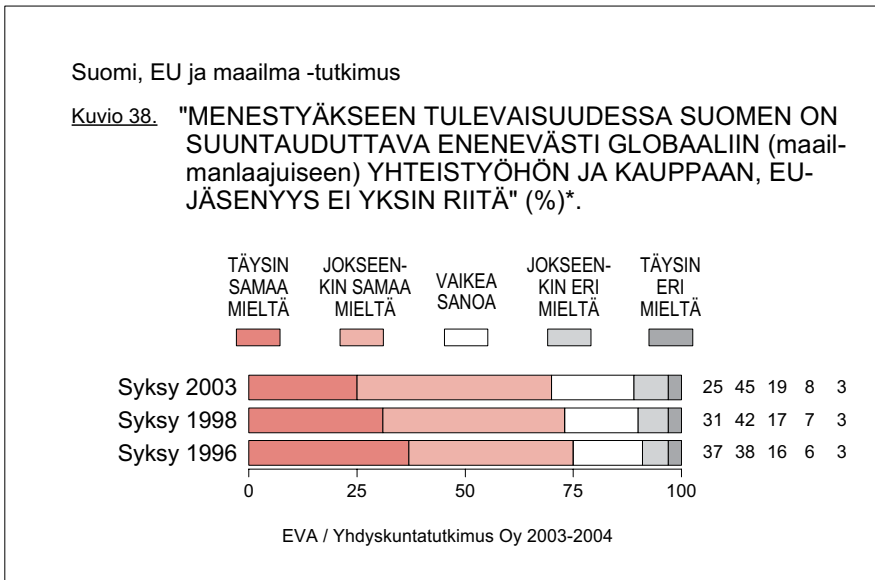
* Vuosien 2000 ja 2002 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Vastaava ero näkyy myös odotuksissa halpatyövoimamaiden kilpailun vaikutuksesta työllisyyteen meillä. EU-myönteisistä sitä pelkää runsas puolet, mutta kielteisistä yli kolme neljännestä.

Köyhille maille annettava kehitysapu ei ole suomalaisten erityisessä suosiossa. Yli puolet arvioi sen hyödyttävän lähinnä vain saajamaiden korruptoituneita johtajia. Tästä huolimatta yli 40 prosenttia kansalaisista haluaisi rikkaiden maiden, Suomen niiden joukossa, lisäävän kehitys- apuaan, ja vain runsas kolmannes vastustaa. (Ks. kuvio 34 s. 49.) EU-myönteisten asenne kehitysapuun on selvästi hyväksyvämpi kuin EU-kielteisten (ks. kuvio 34a s. 50).

Euroopan ulkopuoliseen maailmaan kohdistuvista epäilyistä huolimatta siitä ei haluta kokonaan eristäytyä. Suuntautuminen globaaliin toimintaan EU-jäsenyyden ohella saa edelleen runsaan kahden kolmanneksen kannatuksen, vaikka se onkin hieman hiipunut 1990-luvun loppupuol-

lelta (kuvio 38). Liki puolet kansalaisista arvioi Aasian-suhteiden kehittämisen tärkeämmäksi kuin toimimisen Euroopan puitteissa (kuvio 34 s. 49).

* Vuosien 1996 - 1998 tulokset perustuvat EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

Asenteet Venäjää kohtaan ovat kaksijakoisia. Yhtäältä sitä pidetään epävakana ja toivotaan ennen kaikkea EU-jäsenyydestä turvaa tätä uhkaa vastaan (ks. kuvio 28 s. 39). Toisaalta useampi kuin neljä kymmenestä toivoo maasta Suomen suurinta kauppakumppania (ks. kuvio 33 s. 49). Lisäksi lähes kaksi kolmannesta arvioi, että Venäjän-suhteet ovat EU-Suomellekin ensisijainen kehittämiskohde (ks. kuvio 34 s. 49).

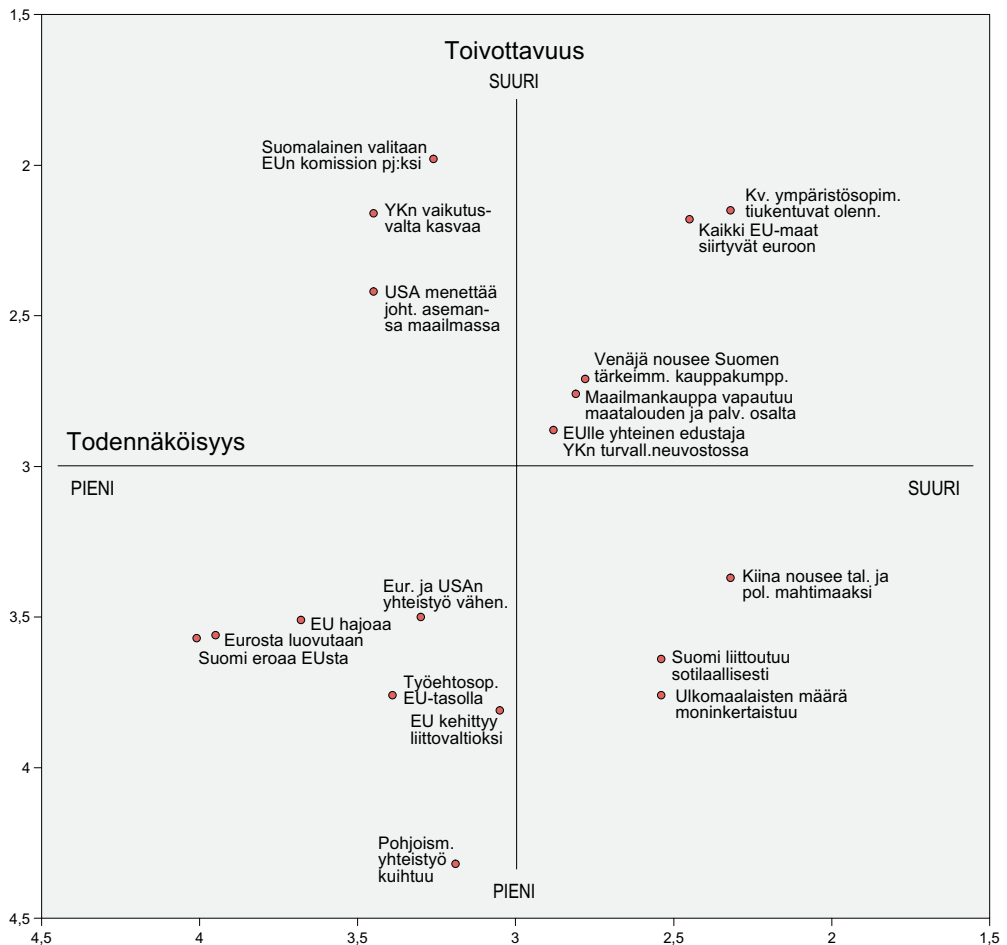
5.5 EI LEIMALLISTA OPTIMISMIA TAI PESSIMISMIA

Kun todennäköisyys- ja toivottavuusarvioita tarkastellaan yhdessä kaksiulotteisen asennekartan muodossa, todetaan, etteivät suomalaiset keskimäärin ole sen paremmin erityisen optimistisiä kuin pessimistisiä-

kään. Tämä näkyy selvästi kuviosta 39, jonka akseleina ovat tapahtumien todennäköisyys ja toivottavuus. Selvää korrelaatiota näiden väliltä ei löydy, vaan sekä joitakin toivottavia että epätoivottavia asioita pidetään todennäköisinä ja vastaavasti joitakin kumpankin ryhmään kuuluvia epätodennäköisinä. (Kuvio 39.) Tähän voidaan vielä lisätä, että toiveita koskevasta kysymyssarjasta (ks. kuvio 33 s. 49) poisjätetyistä, itsestään selvästi toivottavista asioista osaa pidettiin todennäköisinä ja osaa epätodennäköisinä, ja vastaava jako päti myös luonnostaan epätoivottaviin asioihin.

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 39. TAPAHTUMIEN TODENNÄKÖISYYS vs. TOIVOTTAVUUS (asteikko-keskiarvot).

6 EU:N PERUSSOPIMUKSIIN EI RADIKAALEJA MUUTOKSIA

Euroopan unionin perussopimuksia ollaan parhaillaan uusimassa. Tavoitteena on korvata nykyiset useat perussopimukset yhdellä perustuslaillisella sopimuksella, eli mediakielessä lyhyemmin perustuslailla, ja samalla uudistaa unionin rakenteita ja toimintaa. Ensimmäinen yritys sopia perustuslaista epäonnistui Eurooppa-neuvoston kokouksessa joulukuussa 2003, mutta neuvotteluja jatketaan.

Kansalaisten asenteita EU:n perussopimusten uudistamiseen mitattiin laajalla kysymyssarjalla. Huippukokouksen epäonnistuminen ajoittui keskelle aineiston keruuvaihetta, mutta verrattaessa ennen kokousta annettuja vastauksia sen jälkeen saatuihin käy ilmi, ettei tapahtumalla ollut mainittavaa vaikutusta suomalaisten asenteisiin – vastausjakaumat 'ennen' ja 'jälkeen' olivat lähes identtiset.

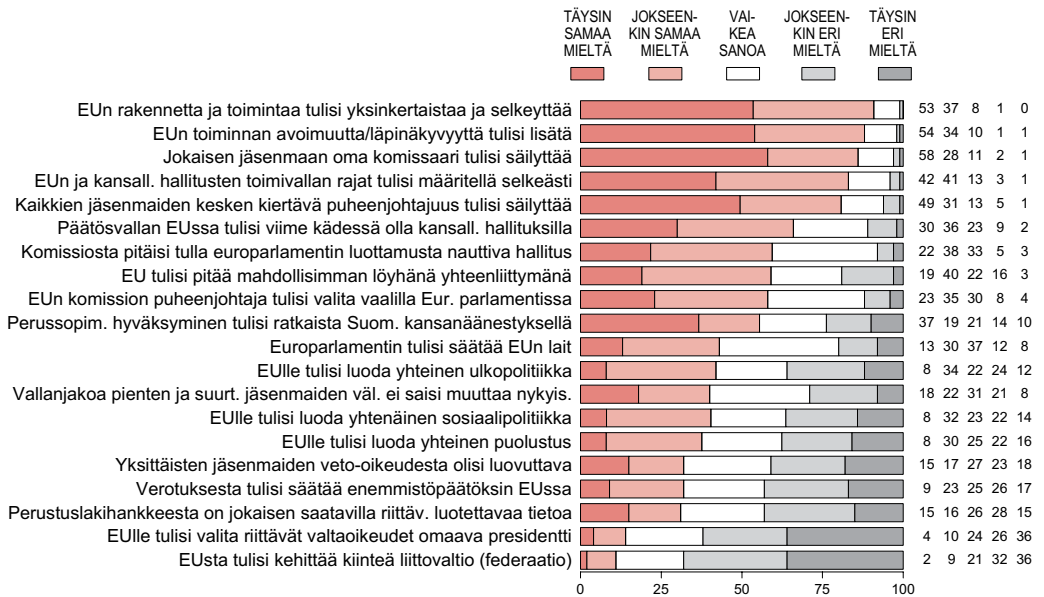
6.1 AVOIMUUS JA SELKEYS TOIVELISTAN KÄRJESSÄ

EU:n rakenteita ja toimintaa on usein syytetty vaikeaselkoisuudesta ja läpinäkymättömyydestä. Suomalaiset selvästikin allekirjoittavat nämä syytökset, sillä yksinkertaistamisen, selkeyttämisen ja avoimuuden asettaa perussopimusten uudistamisprosessin tavoitteeksi noin yhdeksän kymmenestä. Useampi kuin neljä viidestä vaatii myös nykyistä selkeämpää toimivallan määrittelyä unionin ja kansallisten hallitusten välillä. (Kuvio 40.)

Vaikeaselkoisuus ja läpinäkymättömyys ulottuu kansalaisten mielissä myös perussopimusten uudistamisprosessiin. Yli 40 prosenttia arvioi, ettei hankkeesta ole saatavilla riittävästi luotettavaa tietoa, ja vain vajaa kolmannes on informaatioon tyytyväinen (kuvio 40). Luvussa 2 arvioitiinkin, että juuri tiedon puute tästä projektista on saanut edellistä tut-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 40. SUHTAUTUMINEN EU:n PERUSTUSLAILLISTA SOPIMUSTA KOSKEVIIN EHDOTUKSIIN JA NÄKEMYKSIIN (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

kimuskertaa useammat kritisoimaan EU-tiedon saatavuutta yleensä (ks. kuvio 3 s. 12).

Tiedonsaantia koskevasta tyytymättömyydestä huolimatta selvä enemmistö suomalaisista haluaa päättää perussopimuksen hyväksymisestä itse eikä jättää sitä eduskunnalle. Jälkimmäiseen olisi valmis vajaa neljännes. (Kuvio 40.)

6.2 EI LIITTOVALTIOLE, KYLLÄ JOILLEKIN SEN ELEMENTEILLE

EVAn aikaisemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi etteivät suomalaiset halua EU:n kehittyvän liittovaltioksi. Tämä kanta on edelleen vahva, unionin kehittäminen kiinteäksi liittovaltioksi sai vähiten kannatusta (ja

eniten vastustusta) perustuslaillisen sopimuksen eri puolia käsitelleen patterin 20 eri kohdasta. Federalisteiksi tunnustautuu vain noin joka kymmenes kansalainen. (Kuvio 40.)

Liittovaltion vastakohta, mahdollisimman löyhä yhteenliittymä, saa lähes 60 prosentin kannatuksen noin viidenneksen ollessa päinvastaisella kannalla (kuvio 40). Kun tulos ei ole aivan suora peilikuva liittovaltiokannasta, voidaan ajatella, että jonkinasteinen integraation tiivistäminen voisi silti olla suomalaisten mielestä hyväksyttävää. Pitää myös muistaa, että eräät varsin tiiviin yhteistyön muodot kuten euroalueen laajentuminen kaikkiin jäsenmaihiin saavat enemmistön hyväksynnän (ks. kuvio 33 s. 49).

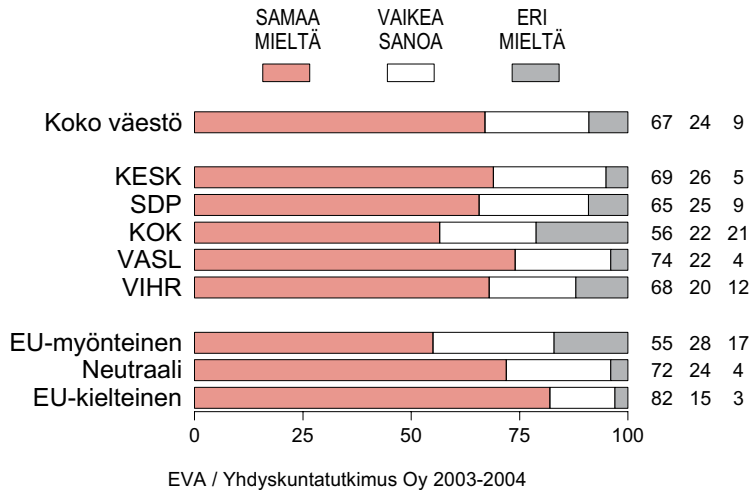
Eräät selvästi liittovaltioon viittaavat yksityiskohdat saavatkin enemmän kannatusta kuin vastustusta, joissakin kohdin jopa ehdottomaan enemmistöön asti. Kuusi kymmenestä haluaisi muuttaa komission parlamentarisesti vastuulliseksi hallitukseksi, ja lähes yhtä moni kannattaa komission puheenjohtajan valintaa europarlamentissa. EU-lakien säätäminen tulisi 43 prosentin mielestä antaa europarlamentille viidenneksen vastustaessa. (Kuvio 40.) Kaiken kaikkiaan siis europarlamentin roolia haluttaisiin vahvistaa, vaikka toisaalta sen työtä ei tunneta eikä kovin paljoa arvostetakaan (ks. jakso 3.1).

Euroopan unioni on perusluonteeltaan osa yhteiskunnan julkista sektoria, ja siten sen tiivistäminen voi paisuttaa julkisen vallan roolia. Tulos riippuu tietysti siitä, mitä samaan aikaan tapahtuu kansallisella tasolla: onko unionin lisävalta pois sieltä vai lisäys siihen. Kaksi kolmasosaa suomalaisista arvioi, että liittovaltiokehitys johtaisi julkisen sektorin mahdollin kasvuun yksilön oman päätösvallan kustannuksella. Tätä tulosta on kuitenkin vaikea tulkita varsinaiseksi kannatukseksi uusliberalismille, sillä yleisimmin siihen yhtyvät vasemmistoliiton kannattajat, ja vähiten kokoomuslaiset. Kyse lienee enemmän yleisestä EU- ja federalismikriittisyydestä, sillä yleissuhtautuminen jäsenyyteen korreloi vahvasti tämän asenteen kanssa. (Kuvio 41.)

Eri politiikkalohkoista ulkopoliittikka haluttaisiin useimmin siirtää EU-tasolle, asian kannattajia on niukasti enemmän kuin vastustajia (kuvio 40). Eräs yhteisen ulkopoliittikan symboli voisi olla yhteinen edustautuminen YK:n turvallisuusneuvostossa, jota tulevaisuuden toiveita koskevassa kysymyssarjassa (ks. kuvio 33 s. 49) halusi 40 prosenttia vastaajista

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 41. "EUn KEHITTYMINEN LIITTOVALTIOKSI LISÄISI JULKISEN VALLAN MAHTIA JA KAVENTAISI YKSILÖN OMAA PÄÄTÖSVALTAA ENTISESTÄÄN" (%).

30 prosentin vastustaessa, siis likimain sama jakauma kuin kysyttäessä yhteisen ulkopoliittikan toivottavuutta yleisemmin.

Yhteinen sosiaalipolitiikka saa niukasti enemmän kannatusta kuin vastustusta (40 % puolesta, 36 % vastaan), ja yhteisen puolustuksen osalta tuloksena on tasapeli 38-38. Suomalaisten on havaittu (ks. jakso 4.1) suhtautuvan kielteisesti maamme sotilaalliseen liittoutumiseen yleensä, mutta EU-puolustus olisi kansalaismielipiteelle ilmeisesti kuitenkin vähemmän vastenmielinen kuin NATO-jäsenyys.

On kuitenkin myös politiikkalohkoja, joilla kansallisen päätösvallan säilyttäminen saa enemmän kannatusta kuin siirtyminen ylikansalliseen päätöksentekoon. EU-tasolla enemmistöpäätöksin hoidettavaa verotusta vastustaa noin 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin kannattaa. Federalistisista instituutioista niukimmin kannatusta saa riittävin valtaoikeuksin varustettu presidentti, jota kannattaa vain 14 prosenttia, ja vastustaa useampi kuin kuusi kymmenestä. (Kuvio 40.)

Vaikka europarlamentin valtaa halutaankin kasvattaa ja eräitä politiikka-lohkoja mahdollisesti siirtää yhteisen päätöksenteon piiriin, halutaan toisaalta pitää kiinni kansallisten hallitusten lopullisesta päätösvallasta. Tällä kannalla on noin kaksi kolmasosaa vastaajista. Vastaavasti vain vajaa kolmannes olisi valmis luopumaan yksittäisten jäsenmaiden veto-oikeudesta yli 40 prosentin vastustaessa. (Kuvio 40.) Yhteisöllisyyden ja hallitustenvälisyyden samanaikainen kannattaminen saa epäilemään, ettei näiden käsitteiden sisältö ole kaikille kansalaisille kovin selvä. Onko tässäkin kyse EU:n vaikeaselkoisuudesta?

6.3 SUURIA MUUTOKSIA EI TOIVELISTALLA

Kaiken kaikkiaan suomalaiset eivät toivo EU:n nykyynen kovin suuria muutoksia, ellei sellaisiksi lasketa avoimuuden, selkeyden ja yksinkertaisuuden vaatimuksia. Erityisesti kun kysytään spesifisti eräiden nykyjärjestelmän piirteiden säilyttämisestä, eivät muutokset saa juurikaan kannatusta.

Edellisessä jaksossa todettiin jo halu säilyttää kansallisten hallitusten lopullinen päätösvalta ja veto-oikeus sekä unionin pitäminen mahdollisimman löyhänä. Muita säilytettäviä asioita ovat jokaisen jäsenmaan oma komissaari ja kaikkien jäsenmaiden kesken kiertävä puheenjohtajuus. Pienten ja suurten välisen vallanjaon muuttamistakin (ilman että muutoksen suuntaa oli suoranaisesti määriteltä) vastustaa useampi (40 %) kuin kannattaa (29 %). (Kuvio 40.)

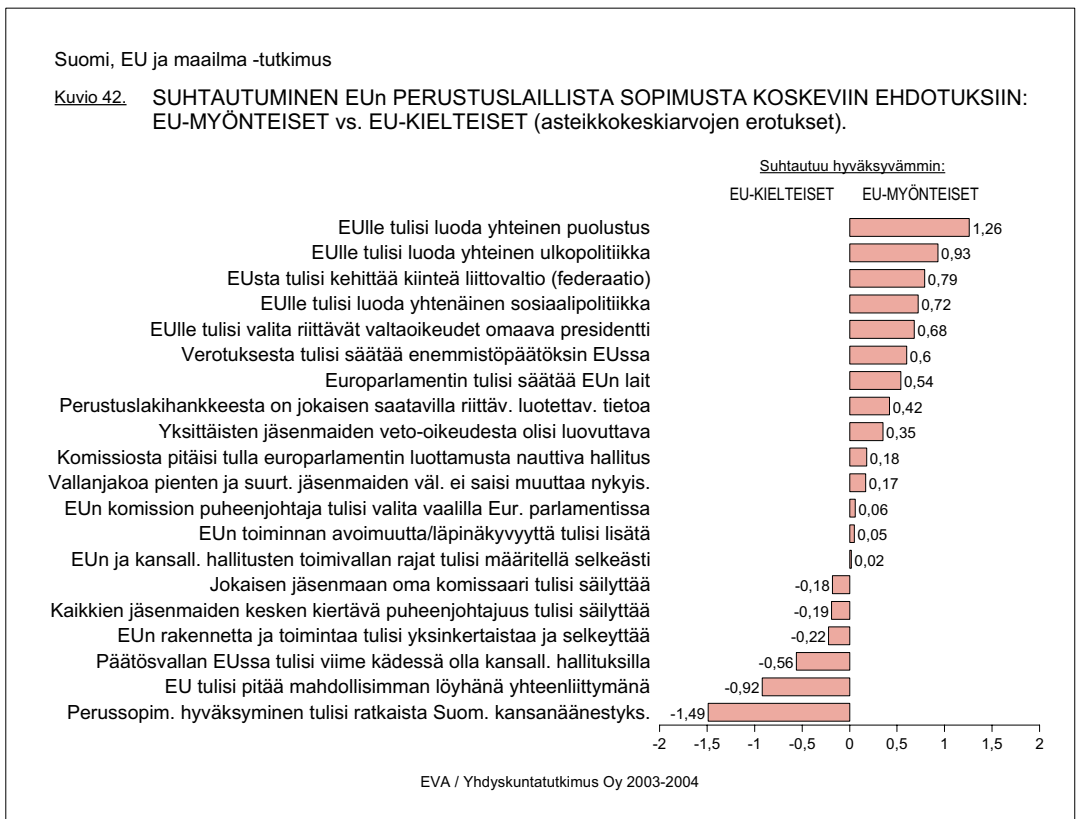
6.4 PERUSASENNE EU:A KOHTAAN JAKAA MIELIPITEET PERUSTUSLAISTA VAIN OSITTAIN

Kuten voidaan odottaa, Suomen EU-jäsenyyteen myönteisesti suhtautuvien arviot tekeillä olevasta perustuslaillisesta sopimuksesta poikkeavat monissa kohdin olennaisesti kielteisesti suhtautuvien näkemyksistä.

Asteikkokeskiarvojen erolla mitattuna suurin ero koskee perussopimuksen tulevaa hyväksymismenettelyä: kielteiset haluavat sen ratkaistavaksi kansanäänestyksellä paljon useammin kuin myönteiset (kuvio 42).

Unionin tiivistyminen on yhteinen nimittäjä useimmille EU-myönteisten ja EU-kielteisten merkittävimmille mielipide-eroille. Myönteiset kannattavat selvästi useammin yhteistä puolustusta, ulko- ja sosiaalipolitiikkaa ja verotuksen siirtämistä enemmistöpäätöksin tehtäväksi. He myös kannattavat liittovaltioon siirtymistä ja vahvaa EU-presidenttiä enemmän kuin kielteiset. (Kuvio 42.) On kuitenkin syytä todeta, että EU-myönteisistäkin vain vajaa viidennes on federaation ja vahvan presidentin kannalla.

On myös useita kysymyksiä, joissa kansalaiset ovat likipitään yhtä mieltä riippumatta EU-yleisasenteestaan. Yksi tällainen kokonaisuus on uni-

onin rakenteen ja toiminnan avoimuus, selkeys ja yksinkertaisuus, toinen taas europarlamentin aseman kohentaminen ainakin tekemällä komissiosta sille vastuullinen. Eräät nykyjärjestelmän piirteet saavat niinkään lähes jakamattoman tuen. Tällaisia ovat vallanjako suurten ja pienten maiden välillä, jokaisen jäsenmaan oma komissaari ja kaikkien jäsenmaiden kesken kiertävä puheenjohtajuus. (Kuvio 42.)

7 YHDYSVALLAT SUOMALAISTEN EPÄSUOSIOSSA

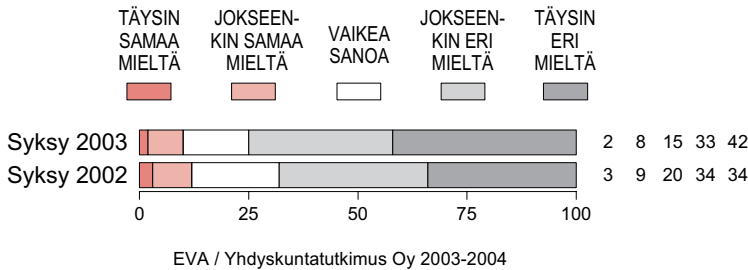
Suomalaisten, ja yleisemminkin eurooppalaisten asennoituminen Yhdysvaltoihin, erityisesti sen ulkopoliittikkaan, on ollut viime aikoina vilkkaan kansainvälisenkin keskustelun kohde. Keskeisiä kritiikin kohteita ovat olleet eräät USA:n toimet sodassa terrorismia vastaan, mm. Guantanamo Bayn vankien kohtelu, ja Irakin sota. Suomalainen kansalaismielipide on havaittu verrattain amerikkalaisvastaiseksi. Mm. lokakuussa 2003 tehdyn eurobarometrin erillistutkimuksen mukaan suomalaiset nimeävät Yhdysvallat useammin kuin minkään muun maan uhkaksi maailmanrauhalle. USA:n näkeminen rauhan uhkaajaksi oli Suomessa myös jonkin verran yleisempää kuin EU-maissa keskimäärin.

Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa vastustetaan meillä tällä hetkellä laajasti. Vain joka kymmenes arvioi sen olevan oikeaa ja ansaitsevan myös suomalaisten tuen kolmen neljästä ollessa vastakkaista mieltä (kuvio 43). Yhdysvaltojen politiikkaa arvostellaan vieläkin yleisemmin kuin vuosi sitten, jolloin suhtautuminen oli jo hyvin kriittistä. Keskeinen selittävä tekijä on epäilemättä Irakin sota ja sen jälkihoito, josta jatkuvasti kantautuu kielteisiä uutisia: ihmishenkiä vaativia kahakoita ja terroritekoja tapahtuu tiuhaan, ja toisaalta joukkotuhoaseita, joiden uhalla hyökkäystä perusteltiin, ei ole löytynyt. Suomen mahdolliseen NATO-jäsenyyteen liittyviä tekijöitä kartoittaneessa kysymyssarjassa (ks. kuvio 30 s. 41) kaksi kolmannesta kansalaisista arvioikin, että USA:n politiikan 'sotaisuus' loitontaa suomalaisia NATOsta – miksei sitten Yhdysvaltojen ulkopoliitikasta yleensäkin. Toinen tekijä voi olla syyskuun 2001 terrori-iskujen Yhdysvalloille tuoman sympatian hiipuminen.

Yhdysvaltoja ei nähdä tarpeelliseksi Euroopan puolustuksen järjestämisessä. Lähes puolet suomalaisista uskoo EU:n pystyvän hoitamaan puolustuksensa itsekin, ilman USA:n tukea, ja vain vajaa neljännes pitää tällaista pyrkimystä haihatteluna (ks. kuvio 27 s. 38). Ehkä kyse on siitä, että Yhdysvaltojen arvellaan olevan sotilaallisen voimansa turvin liian

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 43. "YHDYSVALLAT TOIMII MAAILMANPOLITIIKASSA OIKEIN JA ANSAITSEE MYÖS SUOMALAISTEN TUEN" (%)*.

* Vuoden 2002 tulos perustuu EVAn kansalliseen asennetutkimukseen.

määrävssä asemassa yhteisessä puolustusliitossa, pidetäänhän NATOa paljolti vain sen 'sätkynukkena' (ks. kuvio 30 s. 41).

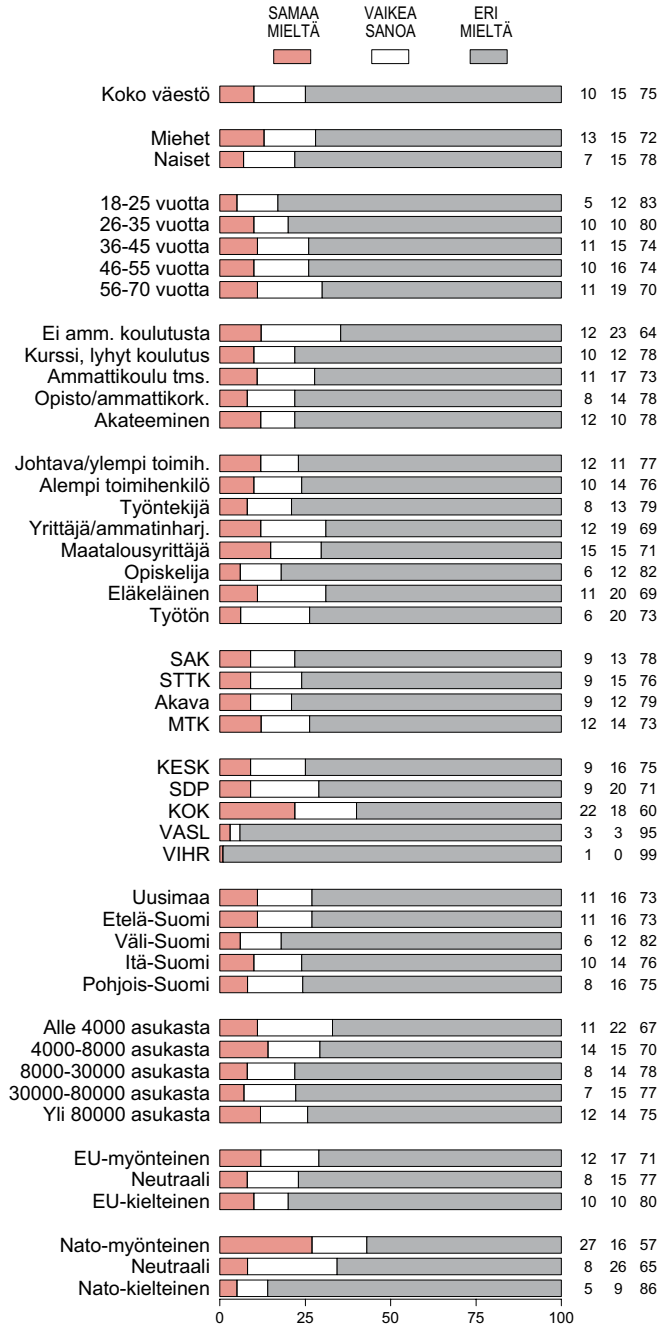
Vieroksuntaa kuvastaa myös se, että Yhdysvaltojen toivotaan menettävän johtavan asemansa maailmassa. Selvä enemmistö on tällä kannalla (ks. kuvio 33 s. 49). Toiveet eivät tässäkin ole sama kuin arvioitu todellisuus. Vain viidennes pitää tällaista kehityskulkua todennäköisenä seuraavan kymmenen vuoden aikana (ks. kuvio 32 s. 45). Tähän realiteettiin sopeutumisesta voi olla kysymys, kun vain harva (14 %) pitää Euroopan ja Yhdysvaltojen poliittis-taloudellisen yhteistyön huomattavaa vähentymistä toivottavana (ks. kuvio 33 s. 49).

Transatlanttisen yhteistyön tulisi kuitenkin perustua tasavertaisen kumppanuuden pohjalle. Yli kaksi kolmannesta haluaa EU:sta taloudellisen ja poliittisen vastapainon USA:lle. Tämä näkemys saa odotetusti eniten kannatusta EU-myönteisten joukossa. Ehkä hieman yllättävää on sen sijaan NATO-myönteisten vahva tuki väittämälle. (Kuvio 44.)

Vastaajan ikä vaikuttaa olennaisesti suhtautumiseen Yhdysvaltoihin ja sen politiikkaan. Nuoret suhtautuvat sen yleiseen maailmanpoliittiseen linjaan kaikkein kriittisimmin (kuvio 43a), he toivovat muita useam-

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

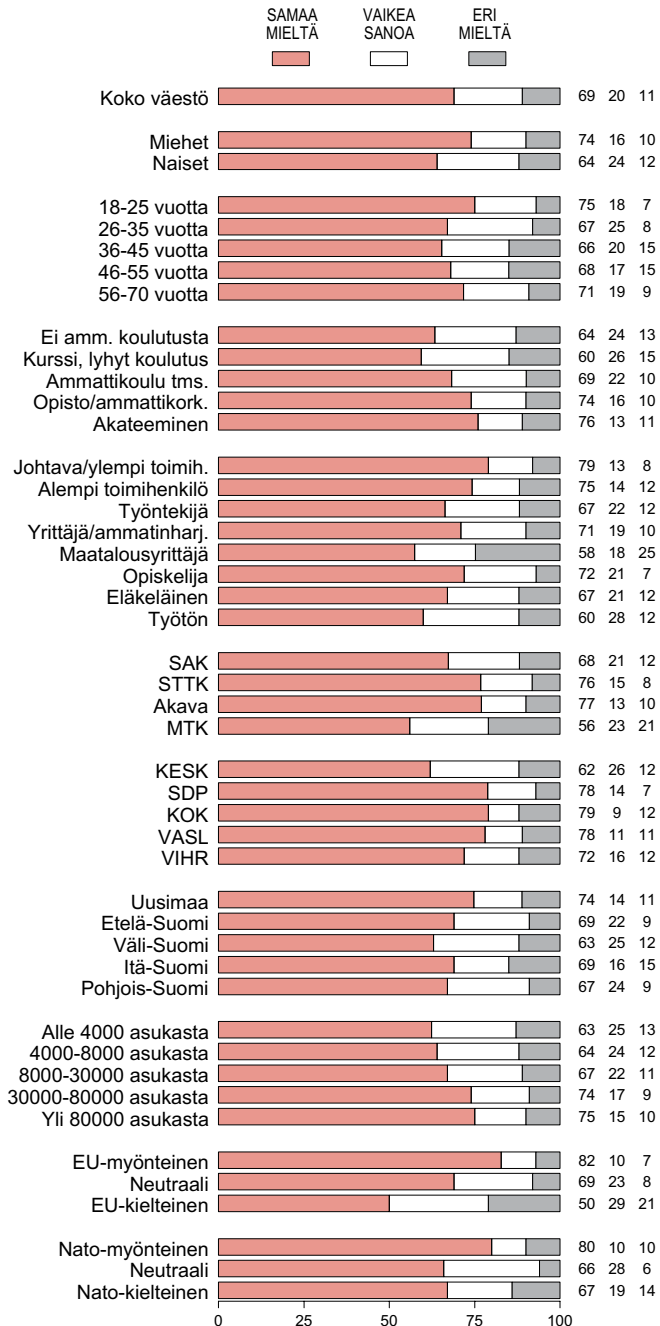
Kuvio 43a. "YHDYSVALLAT TOIMII MAAILMANPOLITIIKASSA OIKEIN JA ANSAITSEE MYÖS SUOMALAISTEN TUEN" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

Suomi, EU ja maailma -tutkimus

Kuvio 44. "EUsta PITÄISI KEHITTÄÄ VAHVA VASTAPAINO YHDYSVALLOILLE MAAILMAN TALOUDESSA JA POLIITIKASSA" (%).

EVA / Yhdyskuntatutkimus Oy 2003-2004

min USA:n menettävän johtavan asemansa maailmassa ja uskovat vahvimmin EU:n puolustukseen myös ilman amerikkalaista panosta (ks. kuvio 27 s. 38). Nuoremmat ikäluokat myös arvioivat NATO:n Yhdysvaltojen 'sätkynukeksi' muita useammin, ja katsovat kaikkein yleisimmin USA:n 'sotaisen' politiikan vieroittavan suomalaisia NATOsta. Suomalaisnuoria on usein sanottu amerikkalaistuneiksi, mutta ainakin suhteessa Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaan he näyttävät olevan vieläkin kriittisempiä kuin muut suomalaiset.

Suomalaisten Yhdysvaltoihin suuntaamalle kritiikille voidaan löytää muitakin kuin suoraan voimapolitiikkaan liittyviä syitä. Suomalaiset toivovat ympäristöongelmien ratkaisua kansainvälisesti lähes yksimielisesti (ks. kuvio 34 s. 49), ja kansainvälisten ympäristösopimusten tiukentuvan useampi kuin kaksi kolmesta (ks. kuvio 33 s. 49). Kun Yhdysvallat on viime aikoina suhtautunut kansainvälisiin ympäristösopimuksiin kielteisesti mm. jättäytymällä ilmastonmuutosta torjumaan suunnitellun Kioton sopimuksen ulkopuolelle, on tässä varmaankin yksi antipatian lähde. Toinen tekijä voi olla Yhdysvaltojen yleinen unilateralismi. Suomalaisethan toivovat YK:n merkityksen kasvua, mutta Yhdysvallat ei ole sitä erityisesti arvostanut, ja on myös jättäytynyt kansainvälisen rikostuomioistuimen ulkopuolelle.

LIITE: KYSELYLOMAKE VASTAUS- JAKAUMINEEN

Suomi, EU ja maailma

Tutkimus kansalaisten kokemuksista ja odotuksista 2003

Pyydämme Teitä vastaamaan jokaiseen kysymykseen rengastamalla sen vaihtoehdon numeron, joka vastaa Teidän henkilökohtaista mielipidettänne.

Esimerkki vastauksen merkitsemistavasta:

1 2 3

1. Kuinka kiinnostunut Te nykyisin olette/kuinka aktiivisesti seuraatte Suomen EU-jäsenyyteen liittyviä asioita?

- 10 Erittäin kiinnostunut, seuraan aktiivisesti
53 Melko kiinnostunut, seuraan jonkin verran
34 Vain vähän kiinnostunut, en juuri seuraa
03 En lainkaan kiinnostunut, en seuraa lainkaan
01 En osaa sanoa

2. Entä kuinka hyvin katsotte tuntevanne kyseisiä asioita? Oletteko niistä mielestänne perillä...

- 01 Erittäin hyvin
33 Melko hyvin
53 Melko huonosti
10 Erittäin huonosti
03 En osaa sanoa

3. Mitä mieltä olette seuraavista maamme EU-jäsenyyttä ja muita kansainvälisiä kysymyksiä koskevista väitteistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseen-kin samaa mieltä	Vai-kea sanoa	Jokseen-kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Epävakaan Venäjän naapurina Suomen on turvallisempaa olla EUn jäsen kuin EUn ulkopuolella	25	35	20	15	06
EUn jäsenmaksut ovat aivan liian korkeat jäsenyydestä saataviin etuihin nähden	30	31	30	08	02
Vaikka EUlla onkin omat pulmansa, se on joka tapauksessa ainoa voima joka voi ohjata ja hallita Euroopan kehitystä	09	34	25	23	09
EUn rahoja olisi käytettävä mieluummin Suomen syrjäseutujen kuin tulevien jäsenmaiden tukemiseen	31	29	22	17	01
Suomen mukaanmeno EMUun oli oikea ratkaisu	27	25	26	11	11
Maamme EU-jäsenyyteen liittyvistä asioista on jokaisen saatavilla riittävästi luotettavaa tietoa	14	29	21	26	10
Suomen pitäisi erota EUsta	11	08	24	21	36
Menestyäkseen tulevaisuudessa Suomen on suuntauduttava enenevästi globaalin (maailmanlaajuisen) yhteistyöhön ja kauppaan, EU-jäsenyys ei yksin riitä	25	45	19	08	03
Suomen on kaikissa oloissa kyettävä vastaamaan itse turvallisuudestaan, muista ei ole siinä apua	26	33	15	22	04
Vaikka EUn itälaajentumisesta aiheutuukin kustannuksia, on sen toteuttaminen poliittisesti ja moraalisesti välttämätöntä	10	33	27	21	09
Yhdysvallat toimii maailmanpolitiikassa oikein ja ansaitsee myös suomalaisten tuen	02	08	15	33	42
Minulla ei ole minkäänlaista kuvaa siitä, mitä maamme edustajat euro-parlamentissa ovat tehneet tai ylipäätään aikovat tehdä	20	38	17	22	03
Suomi on saanut hyvin äänensä kuuluviin EUn päätöksenteossa	01	20	32	33	14
Suomi on säilyttänyt hyvin kansallisen omaleimaisuutensa EUn jäsenenä	08	38	27	19	09
Ruotsalaiset tekivät viisaasti äänestäessään 'ei' eurolle ja EMU:lle	21	12	21	23	23
Jos en tietäisi maamme olevan EUn jäsen, en helposti huomaisi sitä mistään asiasta omassa arkielämässäni	11	23	10	37	20
Euroopan parlamentti on nyky muodossaan pelkkä keskustelukerho, jolla ei ole käytännössä mitään vaikutusta EUn päätöksentekoon	10	25	38	21	05
Tulevaisuudessa europarlamenttivaalien merkitys kasvaa ja niistä tulee merkittävä osa poliittista järjestelmäämme	06	33	38	17	05
EUn tulisi toimia tehokkaammin eurooppalaisen kilpailukykyyn parantamiseksi, sillä muuten uudet työpaikat syntyvät pääasiassa Amerikkaan ja Aasiaan	42	40	14	04	01
Suomen tulisi liittyä NATOon	08	12	25	17	38

(jatkuu...)	Täysin samaa mieltä	Jokseen-kin samaa mieltä	Vai-kea sanoa	Jokseen-kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Suomen päättäjät keskittyvät liiaksi kansainvälisiin kysymyksiin unohtaen kotimaan ongelmat	19	35	17	26	03
EUn kehittyminen liittovaltioksi lisäisi julkisen vallan mahtia ja kaventaisi yksilön omaa päätösvaltaa entisestään	31	36	24	07	02
Epävakaan Venäjän naapurina Suomen olisi turvallisempaa olla NATOn jäsen kuin sotilaallisesti liittoutumaton	09	16	25	27	23
En kannattaisi Suomen NATO-jäsenyyttä edes siinä tapauksessa, että maamme ylin valtiojohto puoltaisi sitä	31	17	22	14	16
EUn yhteisen puolustuksen suunnittelu on haihattelua, sillä ilman Yhdysvaltojen tukea EUlla ei ole todellista sotilaallista voimaa	08	16	28	35	13
Liittymällä EUn jäseneksi Suomi on lisännyt toimintamahdollisuuksiaan sekä idässä että lännessä	11	36	32	15	06
EUn laajentuminen tulee keskeyttää pitkäksi aikaa sen jälkeen kun jo hyväksytyt 10 uutta jäsenmaata liittyvät unioniin keväällä 2004	32	30	26	10	02
EU-jäsenyys on aiheuttanut kohtuuttomia vaikeuksia Suomen maataloudelle	30	31	19	15	04
Kansainvälisen talouden ns. globalisaatiokehitys johtaa hyvinvoinnin maailmanlaajuiseen lisääntymiseen	05	17	44	22	12
EUsta pitäisi kehittää vahva vastapaino Yhdysvalloille maailman taloudessa ja politiikassa	29	41	20	08	03
Elleivät EU-maat syvällisesti uudistu, ne jäävät nopeasti kehittyvässä maailmassa vanhanaikaisten taloudellisten ja poliittisten rakenteiden museoksi	14	33	33	17	03
Globalistuminen merkitsee sitä, että ns. halpatyövoiman maat vievät Suomesta enenevästi työpaikkoja	26	38	19	14	03

4. Euroopan unionille ollaan parhaillaan laatimassa sen aikaisemmat perussopimukset korvaavaa perustuslaillista sopimusta eli perustuslakia. Mitä mieltä olette seuraavista sopimuksen sisältöön kohdistetuista ehdotuksista ja näkemyksistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseen-kin samaa mieltä	Vai-kea sanoa	Jokseen-kin eri mieltä	Täysin eri mieltä
EUsta tulisi kehittää kiinteä liittovaltio (federaatio)	02	09	21	32	36
EU tulisi pitää mahdollisimman löyhänä yhteenliittymänä	19	40	22	16	03
EUlle tulisi luoda yhtenäinen sosiaalipolitiikka	08	32	23	22	14
EUlle tulisi luoda yhteinen ulkopolitiikka	08	34	22	24	12
EUlle tulisi luoda yhteinen puolustus	08	30	25	22	16
Verotuksesta tulisi säätää enemmistö päätöksin EUssa	09	23	25	26	17
EU:n toiminnan avoimuutta/läpinäkyvyyttä tulisi lisätä	54	34	10	01	01
Europarlamentin tulisi säätää EUn lait	13	30	37	12	08
EUn komission puheenjohtaja tulisi valita vaalilla Euroopan parlamentissa	23	35	30	08	04
EUn komissiosta pitäisi tulla europarlamentin luottamusta nauttiva hallitus	22	38	33	05	03
Yksittäisten jäsenmaiden veto-oikeudesta olisi luovuttava	15	17	27	23	18
Päätösvalan EUssa tulisi viime kädessä olla kansallisilla hallituksilla	30	36	23	09	02
EU:n ja kansallisten hallitusten toimivallan rajat tulisi määritellä selkeästi	42	41	13	03	01
Jokaisen jäsenmaan oma komissaari tulisi säilyttää	58	28	11	02	01
Kaikkien jäsenmaiden kesken kiertävä puheenjohtajuus tulisi säilyttää	49	31	13	05	01
EUlle tulisi valita riittävät valtaoikeudet omaava presidentti	04	10	24	26	36
Vallanjakoa pienten ja suurten jäsenmaiden välillä ei saisi muuttaa nykyisestä	18	22	31	21	08
EU:n rakennetta ja toimintaa tulisi yksinkertaistaa ja selkeyttää	53	37	08	01	00
EUn perussopimuksen hyväksyminen tulisi ratkaista Suomessa kansanäänestyksellä	37	19	21	14	10
EUn perustuslakihankkeesta on jokaisen saatavilla riittävästi luotettavaa tietoa	15	16	26	28	15

5. Seuraavassa on lueteltu eräitä mahdollisia tulevia tapahtumia ja kehityskulkuja. Arvioikaa kutakin erikseen sen mukaan, kuinka todennäköisenä pidätte sen toteutumista seuraavan 10 vuoden aikana (riippumatta siitä, toivotko sen toteutuvan).

	Hyvin toden- näköistä	Melko todennä- köistä	Vai- kea sanoa	Ei kovin toden- näköistä	Ei lainkaan toden- näköistä
EU hajoaa	06	11	13	49	21
Eurosta luovutaan ja kansalliset valuutat otetaan uudelleen käyttöön	05	06	09	46	33
Kaikki EU-maat siirtyvät euron käyttöön	19	44	14	18	05
EU kehittyä liittovaltioksi	05	25	36	26	07
Suomi eroaa EUsta	03	04	13	47	32
Työehtosopimukset aletaan tehdä EU-tasolla	04	19	25	37	15
EUlle tulee yhteinen edustaja YKn turvallisuusneuvostossa	08	31	33	21	07
Suomalainen valitaan EUn komission puheenjohtajaksi	06	21	26	35	12
Pohjoismainen yhteistyö kiihtyy merkitykselliseksi	07	26	18	40	09
Ulkomaalaisten määrä Suomessa kasvaa nykyisestä moninkertaiseksi	18	41	12	27	02
Uusi Eurooppaa koskeva suursota syttyy	02	05	16	40	37
Kansainvälinen terrorismi ulottuu myös Suomeen	12	39	18	27	04
Suomi liittoutuu sotilaallisesti	12	44	25	15	04
Venäjä nousee Suomen tärkeimmäksi kauppakumppaniksi	09	33	31	24	03
Suomi pysyy kilpailukyvyttään maailman kärkimaiden joukossa	09	42	28	19	02
Kiina nousee taloudelliseksi ja poliittiseksi mahtimaaksi	20	43	24	12	01
Maailmankauppa vapautuu myös maatalouden ja palvelujen osalta	06	33	36	23	02
Kansainvälinen rikollisuus nousee vakavaksi ongelmaksi Suomessa	15	40	19	25	01
Kansallisuuksien väliset konfliktit lisääntyvät Euroopassa	10	37	24	25	03
Monet kehitysmaat pääsevät irti köyhyydestä	01	05	13	52	30
Euroopan ja USAn poliittis-taloudellinen yhteistyö vähenee huomattavasti	03	15	36	41	05
YKn vaikutusvalta kasvaa merkittävästi	02	15	29	47	08
Yhdysvallat menettää johtavan asemansa maailmassa	04	16	25	45	11
Kansainväliset ympäristösopimukset ja -säädot tiukentuvat olennaisesti	16	54	14	14	02

6. Entä kuinka toivottavina pidätte kyseisiä tapahtumia ja kehityskulkuja? Arvioikaa jälleen kutakin erillisesti.

	Hyvin toivot- tavaa	Melko toivot- tavaa	Vai- kea sanoa	Melko epätoi- vottavaa	Hyvin epätoivot- tavaa
EU hajoaa	11	12	19	31	27
Eurosta luovutaan ja kansalliset valuutat otetaan uudelleen käyttöön	14	12	10	33	31
Kaikki EU-maat siirtyvät euron käyttöön	39	30	14	09	08
EU kehittyä liittovaltioksi	03	08	28	27	34
Suomi eroaa EUsta	12	10	18	28	32
Työehtosopimukset aletaan tehdä EU-tasolla	05	12	20	29	34
EUlle tulee yhteinen edustaja YKn turvallisuusneuvostossa	15	25	31	17	13
Suomalainen valitaan EUn komission puheenjohtajaksi	39	34	19	04	03
Pohjoismainen yhteistyö kiihtyy merkitykselliseksi	01	02	11	34	52
Ulkomaalaisten määrä Suomessa kasvaa nykyisestä moninkertaiseksi	04	12	19	36	30
Suomi liittoutuu sotilaallisesti	07	15	20	25	34
Venäjä nousee Suomen tärkeimmäksi kauppakumppaniksi	13	30	36	17	05
Kiina nousee taloudelliseksi ja poliittiseksi mahtimaaksi	04	13	37	33	13
Maailmankauppa vapautuu myös maatalouden ja palvelujen osalta	11	32	34	16	07
Euroopan ja USAn poliittis-taloudellinen yhteistyö vähenee huomattavasti	04	10	30	42	14
YKn vaikutusvalta kasvaa merkittävästi	31	36	23	07	03
Yhdysvallat menettää johtavan asemansa maailmassa	25	31	26	14	04
Kansainväliset ympäristösopimukset ja -säädot tiukentuvat olennaisesti	34	35	18	09	04

7. Keskustelussa maamme mahdollisesta NATO-jäsenyydestä on tuotu esille ristiriitaisia käsityksiä paitsi liittymisen suotavuudesta sinänsä, myös siitä mitä jäsenyys puolustusliitossa Suomelle ja suomalaisille merkitsisi. Mitä mieltä Te olette seuraavista julkisuudessa esitetystä maamme NATO-jäsenyyttä koskevista näkemyksistä?

	Samaa mieltä	Vaikea sanoa	Eri mieltä
Puolustusmenomme kasvaisivat huomattavasti jäsenyyden seurauksena	67	25	08
Niin kauan kuin Venäjä ei ole NATO:n jäsen, Suomenkaan ei tule olla	22	35	43
Suomen ulkoinen turvallisuus lisääntyisi/vahvistuisi NATO-jäsenyyden myötä	31	35	34
Jäsenyys velvoittaisi suomalaiset sotimaan eri puolilla maailmaa	66	19	15
NATO-Suomeen sijoitettaisiin muiden jäsenmaiden sotilaita ja aseita	62	22	16
NATO-maana Suomi joutuisi luopumaan yleisestä asevelvollisuudesta ja aluepuolustusjärjestelmästä	21	38	40
Mikäli Ruotsi liittyy NATOon, Suomenkin tulisi liittyä	23	24	52
Jäsenyys voisi johtaa arvaamattomiin seurauksiin, suuriin uusiin uikiin	50	30	20
Baltian maiden liittyminen NATOon kiirehtii myös Suomen jäsenyyttä	22	29	49
USAn nykypolitiikan 'sotaisuus' loitontaa suomalaisia yhä kauemmas NATOsta	66	23	11
Jäsenenä Suomi saisi vaikutusvaltaa ja voisi vaikuttaa NATO:n päätöksiin	19	29	52
Suomen asema ja painoarvo EUssa vahvistuisi NATO-jäsenyyden myötä	20	34	47
Terrorismin vastainen taistelu tarvitsee NATOa, YK ei siihen yksin kykene	32	34	34
Historia on osoittanut perinteisen puolueettomuuspolitiikan parhaaksi Suomelle	64	25	11
Kysymys Suomen NATO-jäsenyydestä tulisi ratkaista kansanäänestyksellä	63	15	22
Suomen ei kannata liittyä NATOon, koska se kuitenkin hajoaa pian	13	52	36
Koska NATO on läntisten demokratioiden yhteenliittymä, sitä ei ole järkevää pelätä	32	41	27
NATO on vain USAn sätkynukke, johon Suomen ei kannata liittyä	46	33	22
NATO:n turvatakuut eivät ole uskottavia, koska jokainen jäsenmaa päättää avunannosta itsenäisesti	43	41	16

8. Miten suhtaudutte seuraaviin kansainvälistä taloutta ja politiikkaa koskeviin väittämiin?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Vaikea sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Maailmankaupan vapauttaminen hyödyttäisi sekä kehitys- että rikkaita maita	11	29	30	23	08
Maailman kauppajärjestö WTO ajaa vain rikkaiden maiden etuja	13	38	33	13	02
Myös palveluiden kansainvälinen kauppa tulisi vapauttaa (rajoitukset poistaa)	10	32	34	18	04
Kansainvälisten investointien vapauttaminen hyödyttäisi kaikkia maita	07	25	41	21	06
YK on menettänyt toimintakykynsä kansainvälisen politiikan ohjaajana	15	45	24	15	01
YK:sta tulisi tehdä todellinen maailmanhallitus	16	23	30	21	11
Suomen ja muiden rikkaiden maiden tulisi tuntuvasti lisätä kehitysapuaan	13	28	23	26	09
Kehitysapu hyödyttää vain saajamaiden korruptoituneita johtajia	18	35	24	20	03
Kansainvälisten ympäristösopimusten määräykset uhkaavat Suomen kilpailukykyä	10	20	26	33	12
Ympäristöongelmat on ratkaistava kansainvälisesti, koska saasteet eivät tunne rajoja	61	31	05	02	01
EUn jäsenenäkin Suomen tulisi ensisijaisesti kehittää Venäjän-suhteitaan	22	41	23	12	02
Taantuvan Euroopan sijasta Suomen tulisi kehittää suhteitaan kehittyvään Aasiaan	12	36	37	13	02

9. Eri ihmisillä on erilaisia käsityksiä ja mielikuvia Euroopan unionista. Miten seuraavat ominaisuudet ja luonnehdinnat sopivat kuvaamaan Teidän henkilökohtaista käsitystänne EUsta?

	Sopii hyvin	Toisaalta sopii, toisaalta ei	Sopii huonosti	En osaa sanoa
Kertoo avoimesti tavoitteistaan ja toiminnastaan	07	42	44	07
Lujittaa rauhan säilymistä Euroopassa	40	38	13	09
Ottaa ympäristönsuojelun vakavasti	28	45	20	07
Demokraattinen	13	43	35	09
Salailee asioita	34	34	21	10
Tasoi Euroopan maiden hyvinvointi- ja elintasoeroja	25	41	26	09
Toimii vahvojen ehdoilla	63	22	10	05
Ei välitä jäsenmaidensa kansalaisten mielipiteistä	40	37	16	07
Tarpeellinen Saksan ylivaltapyrkimysten estämiseksi	21	31	30	18
Korostaa liikaa taloudellisia arvoja, laiminlyö sosiaalisia	36	38	13	13
Vastuullinen	09	47	31	12
Byrokraattinen	65	15	10	09
Tehokkaasti johdettu	05	27	57	11
Edistää koko Euroopan hyvinvointia	19	47	24	10
Nopeasti kehittyvä	17	41	31	11
Yhdenmukaistaa liiaksi eri maiden oloja ja kulttuureja	36	31	25	09
Uhka pienten maiden kansalliselle olemassaololle	41	25	27	08
Nykyajan Neuvostoliitto, epäonnistumaan tuomittu utopia	18	27	36	19
Lähentää/edistää eri maiden kansalaisten vuorovaikutusta	37	41	13	09
Epäluotettava sopimuskomppani, josta ei edes pääse eroon	20	31	34	15
Kaikkia hyödyttävä työnjako- ja yhteistoimintajärjestelmä	09	42	32	18
Toimii vain taloudellisesti hyvinä aikoina, riitautuu huonoina	34	33	17	16
Vahvistaa Euroopan asemaa maailmanlaajuisessa kilpailussa	47	35	09	09
Jäämässä ajastaan jälkeen/taantuva	13	38	30	20
Osa väistämätöntä maailmanlaajuisesta integraatioketystä	31	34	12	23
Palvelee talouselämän tarpeita, ei tavallisten ihmisten	47	34	12	07
Länsimaisen sivistyksen ja arvomaailman vankka puolustaja	26	39	21	14
Kansallisten kulttuurien kiihdyttaja	29	30	30	11

10. Miten Te suhtaudutte nykyisin maamme EU-jäsenyyteen?

- 11 Erittäin myönteisesti
- 32 Melko myönteisesti
- 30 Neutraalisti
- 17 Melko kielteisesti
- 09 Erittäin kielteisesti
- 02 En osaa sanoa

11. Entä siihen, että markka korvattiin eurolla vuoden 2002 alussa?

- 21 Erittäin myönteisesti
- 27 Melko myönteisesti
- 15 Neutraalisti
- 17 Melko kielteisesti
- 20 Erittäin kielteisesti
- 01 En osaa sanoa

12. Siihen, että EU laajentuu uusiin jäsenmaihin Itä- ja Keski-Eurooppaan ja Baltiaan?

- 10 Erittäin myönteisesti
- 25 Melko myönteisesti
- 29 Neutraalisti
- 22 Melko kielteisesti
- 10 Erittäin kielteisesti
- 04 En osaa sanoa

13. Suomen kolmannet eurokansanedustajien vaalit pidetään kesäkuussa 2004. Kuinka varmuna pidätte sitä, että äänestätte näissä vaaleissa?

- 34 Äänestän varmasti
- 20 Melko varmasti
- 19 Todennäköisesti äänestän
- 16 Todennäköisesti en äänestä
- 07 En varmasti äänestä
- 04 En osaa sanoa

14. Edellisissä, vuoden 1999 europarlamenttivaaleissa äänestysaktiivisuus oli vain 31,4 prosenttia. Uskotteko että nyt pidettävissä vaaleissa osallistumisaste...

- 05 Kohoa merkittävästi
- 38 Kohoa hieman
- 36 Pysyy jokseenkin ennallaan
- 15 Laskee (edelleen) hieman
- 04 Laskee (edelleen) merkittävästi
- 03 En osaa sanoa

TAUSTATIEDOT AINEISTON TILASTOLLISTA RYHMITTELYÄ VARTEN

Sukupuoli

- 1 Mies
- 2 Nainen

Ikäryhmä

- 1 18 - 25 vuotta
- 2 26 - 35 vuotta
- 3 36 - 45 vuotta
- 4 46 - 55 vuotta
- 5 56 - 65 vuotta
- 6 Yli 65 vuotta

Asuinkunnan koko

- 1 Alle 4 000 asukasta
- 2 4 000 - 8 000 asukasta
- 3 8 000 - 30 000 asukasta
- 4 30 000 - 80 000 asukasta
- 5 Yli 80 000 asukasta

Maakunta, jonka alueella asutte

- 1 Uusimaa
- 2 Itä-Uusimaa
- 3 Varsinais-Suomi
- 4 Satakunta
- 5 Häme
- 6 Pirkanmaa
- 7 Päijät-Häme
- 8 Kymenlaakso
- 9 Etelä-Karjala
- 10 Etelä-Savo
- 11 Pohjois-Savo
- 12 Pohjois-Karjala
- 13 Keski-Suomi
- 14 Etelä-Pohjanmaa
- 15 Pohjanmaa (Vaasan rannikkoseutu)
- 16 Keski-Pohjanmaa
- 17 Pohjois-Pohjanmaa
- 18 Kainuu
- 19 Lappi

Millainen peruskoulutus Teillä on?

- 1 Kansakoulu
- 2 Keski- tai peruskoulu
- 3 Ylioppilastutkinto

Millainen ammatillinen koulutus Teillä on?

- 1 Ei ammatillista koulutusta
- 2 Ammattikurssi, muu lyhyt ammattikoulutus
- 3 Ammattikoulu, kouluasteen ammatill. tutkinto
- 4 Opistotutkinto, ammattikorkeakoulututkinto
- 5 Yliopisto- tai tiedekorkeakoulututkinto

Ammattiryhmä, johon katsotte lähinnä kuuluvan

- 1 Johtavassa asemassa toisen palveluksessa
- 2 Ylempi toimihenkilö
- 3 Alempi toimihenkilö
- 4 Työntekijä
- 5 Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja
- 6 Maatalousyrittäjä
- 7 Opiskelija
- 8 Eläkeläinen
- 9 Kotiäiti/koti-isä
- 10 Työtön
- 11 Muu

Kuulutteko johonkin ammatilliseen keskusjärjestöön?

- 1 En kuulu
- 2 Kyllä, ammatillinen keskusjärjestöni on
 - A) SAK
 - B) STTK
 - C) Akava
 - D) MTK

Jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, minkä puolueen ehdokasta äänestäisitte?

- 1 KESK
- 2 SDP
- 3 KOK
- 4 Vasemmistoliitto
- 5 Vihreät
- 6 RKP
- 7 Kristillisdemokraatit
- 8 Perussuomalaiset
- 9 Jokin muu
- 10 En äänestäisi lainkaan
- 11 En osaa sanoa
- 12 En halua sanoa

KOMMENTTEJA? Kaikki mielipiteet EU-kysymyksestä tai tästä tutkimuksesta ovat tervetulleita ja arvokkaita.

KIITOKSET VAIVANNÄÖSTÄ!
Palauttakaa tämä lomake oheisessa kirjekuoressa.